

سازمان برنامه و بودجه کشور

سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

معاونت آمار و اطلاعات

تحلیل مهاجرت

با تاکید بر استان اردبیل

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان: تحلیل مهاجرت با تاکید بر استان اردبیل
بر اساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵
تهیه کننده: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل
ناشر: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل
تاریخ انتشار: زمستان ۱۳۹۶
شمارگان: ۵۰۰
مشخصات: ۴۰ ص ، جدول (نشریه شماره ۱۳)

نظارت کلی بر فرآیند اجرای طرح : داود شایقی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

نظارت و هماهنگی اجرای طرح: فریبرز دهقان

معاون آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

ناظر هماهنگی و انتشار: نوربخش محمدی

رئیس حوزه ریاست و روابط عمومی سازمان

تهیه و تدوین: سیدقاسم میر مرسلی

طرح روی جلد و صفحات: مسعود ناصری

ویراستاری و صفحه آرائی: کانون تبلیغاتی آیریس

آدرس: اردبیل شهرک اداری ، سازمان مدیریت و برنامه ریزی

تلفن: ۰۴۵ - ۳۳۷۴۴۲۱۰ دورنگار: ۰۴۵ - ۳۳۷۴۹۸۱۷

نشانی سایت: www.ardabilmpo.ir

پیش گفتار

در سالیان اخیر مهاجرت و جابجایی مکانی انسانها، به عنوان پدیده ای مهم در رشته های گوناگون علوم انسانی و اجتماعی، توجه پژوهشگران را به خود معطوف داشته است. معمولا جابجایی ها به دلیل شرایط نا مساعد زندگی در مبداء همچون فقر، بلایای طبیعی، جنگ، بیکاری، کمبود امنیت و...، به منظور نیل به اهدافی مانند برخورداری از امکانات بهداشتی، آموزش، درآمد و... صورت میگیرد.

مهاجرت یکی از چهار عامل اصلی تغییر و تحول جمعیت بوده و به دلیل ماهیت خود میتواند علاوه بر تغییرات درازمدت و طولانی، آثاری سریع و کوتاه مدت نیز در تعداد و ساختار جمعیت ایجاد کند. برای شناخت وسعت و جهت حرکت جمعیت و نیز ویژگیهای جمعیت شناختی مهاجرین داخلی، مهمترین منبع آمار رسمی، اطلاعات حاصل از سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن است. در سرشماریها سؤالات مربوط به مهاجرت به نحوی طراحی شده است که اطلاعات مربوط به مدت و خالص مهاجرات را به دست میدهد. مجموعه حاضر در دو بخش تهیه شده است. در بخش اول مهاجرت داخلی در کشور و در سطح استانها مورد بررسی و جایگاه استان اردبیل در مقایسه با سایر استانها مورد تاکید قرار گرفته است. بخش دوم به بررسی مهاجرت داخلی در سطح استان و در سطح شهرستانها پرداخته شده و مبداء و مقصد حرکت مهاجران در هریک از شهرستانهای استان را بررسی مینماید. که در اکثر بررسیهای جمعیتی کاربردی مهم دارد.

این پژوهش که مبتنی بر آمار و اطلاعات استخراج شده از سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ میباشد توسط کارشناس آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل آقای سید قاسم میر مرسلی گردآوری و بررسی شده است. این تحلیل گرچه با محوریت استان اردبیل انجام شده است، لیکن دید کلی نیز از مهاجرت بین استانی را ارائه می دهد. بدینوسیله از زحمات ایشان تقدیر و تشکر بعمل می آید در خاتمه امید است مجموعه حاضر مورد استفاده محققان و پژوهشگران قرار گرفته و با ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده خود به غنای بیش تر علمی آن بیفزایند.

داود شایقی

رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۲	شاخص‌های سنجش مهاجرت
۲	میزان‌های مهاجرت
۲	۱- میزان خام مهاجرت:
۳	۲- میزان خالص مهاجرت یا موازنه مهاجرتی (Net Migration / Migration Balance):
۳	۳- میزان ناخالص مهاجرت/ میزان کل مهاجرت (Gross Migration):
۳	۴- میزان مهاجرت به کل جمعیت شهری:
۳	۵- میزان مهاجرت به کل جمعیت روستایی:
۳	۶- کارایی مهاجرت:
۳	۷- میزان جابجایی مهاجرت:
۴	۸- میزان خام شدت مهاجرپذیری CMII:
۴	۹- میزان خام شدت مهاجرفرستی CMIO:
۴	۱۰- میزان خالص مهاجرتی NMR:

بخش اول: تحلیل الگوی مهاجرت بین استانی (با تأکید بر استان اردبیل)

۶	محدوده مورد مطالعه
۶	بررسی حرکات جمعیتی با استفاده از ماتریس مهاجرت استانی
۹	وضعیت مهاجرین خارج شده (مهاجر فرستی) استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل
۱۲	تعیین استان‌های مهاجرپذیر از استان اردبیل
۱۴	وضعیت مهاجرین وارد شده (مهاجرپذیری) استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل
۱۶	تعیین استان‌های مهاجر فرست به استان اردبیل
۱۸	مهاجران وارد شده برحسب شعاع مهاجرت
۱۹	خالص مهاجرت استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل

بخش دوم: تحلیل الگوی مهاجرت استان اردبیل

۲۴	بررسی نوع و شعاع مهاجرت مهاجران وارد شده به استان اردبیل برحسب محل اقامت فعلی
۲۵	الگوی مهاجرت مهاجران داخل استانی
۲۵	نوع مهاجرت
۲۵	شعاع مهاجرت
۲۶	ساختار سنی مهاجران وارد شده
۲۸	بررسی نسبت مهاجرین وارد شده به شهرستان‌های استان به کل مهاجرین شهرستان‌ها
۳۱	نتیجه‌گیری
۳۲	پیشنهادها
۳۳	منابع و مآخذ

واژه مهاجرت (Migration)، در معنای لغوی به معنای حرکت افراد یا گروه‌ها می‌باشد که این حرکت مستلزم تغییر دائمی یا موقت محل سکونت بوده و با تحرک و جابجایی جمعیت متفاوت می‌باشد و به معنای عام کلمه عبارت است از «ترک سرزمین اصلی و ساکن شدن در سرزمین دیگر به‌طور موقت یا دائم».

مهاجرت در مفهوم جمعیت شناختی کلمه، با کوچ در جوامع عشایری و همچنین حرکات جغرافیایی کوتاه‌مدت مانند مسافرت متمایز است و در مورد جمعیت‌هایی به کار می‌رود که نسبتاً استقرار یافته‌اند؛ و به‌عنوان یک واقعه تأثیرگذار بر رشد و تغییر ساختار جمعیت مورد توجه قرار می‌گیرد.

مهاجرت، در کنار مرگ‌ومیر و باروری یکی از سه مؤلفه اصلی شکل‌دهنده رشد و پویایی جمعیت است. برخلاف تولد و مرگ که یک بار در زندگی فردی و آن‌هم در زمان و مکان خاصی اتفاق می‌افتد، مهاجرت ممکن است به‌کرات در طول زندگی افراد رخ دهد. امروزه به خاطر ثبات نسبی باروری و مرگ‌ومیر، سهم مهاجرت در تغییرات جمعیتی منطقه‌ای محسوس و برجسته‌تر شده است علاوه بر آن، مهاجرت یکی از مهم‌ترین منابع تأمین نیروی انسانی لازم برای بازارهای کار و توسعه اقتصاد ملی و محلی است.

مهاجرت، فرایندی پویا و برخاسته از شرایط در حال تغییر اجتماعی است که می‌تواند نه‌تنها افراد مهاجر، بلکه جامعه مبدأ و مقصد را نیز تحت تأثیر قرار دهد؛ تشدید توزیع ناموزون جمعیت، به هم خوردن ساختار سنی و جنسی جمعیت، بروز مسائل اقتصادی تورم بخش خدمات، بیکاری و فقر اقتصادی (اجتماعی) آسیب‌های اجتماعی و زیست‌محیطی از پیامدهای منفی مهاجرت نامتوازن است.

مهاجرت جنس‌گزين است و می‌تواند بر مقدار معمول نسبت جنسی اثر داشته باشد. به بیانی دیگر، نسبت جنسی مهاجران و غیرمهاجران مشابه نیست. یک جنس ممکن است بیشتر جذب منطقه مشخصی شود که عمدتاً بستگی به نوع فرصت‌های شغلی و عوامل فرهنگی مختلف به‌ویژه سنین مرتبط با جدایی اعضای خانواده و تعریف نقش‌های جنسیتی دارد. به خاطر تفاوت در اندازه و شکل مهاجرت‌ها گاهی با نسبت‌های جنسی نامتعادل روبه‌رو می‌شویم و نسبت‌های جنسی گروه‌های سنی خاص را از این هم نامتعادل‌تر می‌کند به‌ویژه در سنین فعالیت. در بعد داخلی هم یک عنصر مهم در تفاوت‌های نسبت جنسی جمعیت‌های شهری و روستایی، مهاجرت می‌باشد. ترکیب جنسیتی یک منطقه ممکن است به‌وسیله جنبه‌های مشخصی از منطقه تحت تأثیر قرار گیرد که باعث گزینش طبقات خاصی از مهاجران می‌گردد.

جمع‌آوری آمار و اطلاعات جمعیتی در مورد تعداد مهاجرین از منابع مختلف می‌تواند صورت بگیرد که عبارت‌اند از نتایج سرشماری‌ها، دفاتر ثبت جمعیت، اطلاعات مربوط به ورود و خروج مهاجرین که از طریق مراجع مربوط به مهاجرت تهیه می‌شود و یا نتایج حاصل از بررسی‌های پرسشنامه‌ای که برای سنجش جابه‌جایی‌های جمعیتی طراحی می‌شوند. داده‌های مورد استفاده در این بررسی نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵ می‌باشد که تا زمان تهیه این نشریه منتشر شده است.

شاخص‌های سنجش مهاجرت

مرزهای عبور هنگام مهاجرت می‌تواند مرزهای بین‌المللی و یا محدوده‌های سیاسی داخل یک منطقه (کشور- استان- شهرستان) باشند. افراد شمارش شده در زمان گذار از چنین مرزهایی، به‌عنوان مهاجران فرامنطقه و افراد جابجا شده در محدوده یک منطقه به‌عنوان مهاجران داخلی توصیف می‌شوند. در حالی که این افراد در یک زمان موردنظر وارد یک جمعیت مشخص بشوند مهاجران وارد شده و در حالت دیگر اگر از یک جمعیت خارج شوند مهاجران خارج شده نامیده می‌شوند.

اطلاعات در مورد مهاجرت داخلی معمولاً از سرشماری‌ها اخذ می‌شوند. ولی بسیاری از سرشماری‌ها امکان مقایسه مبدأ افراد با مکان‌های سکونت جاری آن‌ها را فراهم نمی‌سازند و فقط می‌توانند مهاجرت طول عمر (مقایسه محل‌های تولد با محل سکونت فعلی) را بسنجند و یا جابه‌جایی‌های واسط نادیده گرفته می‌شوند. به‌خصوص در آمار مهاجرت برگشتی (زمانی که فرد به خارج از محل سکونت خود مهاجرت کرده و بعداً به محل تولد خود برگشته است) را نمی‌توانند مورد پوشش قرار دهند.

سؤالات درباره محل سکونت فعلی و محل سکونت در ۵ یا ۱۰ سال قبل، امکان سنجش مهاجرت را تا حدودی میسر می‌سازد. ولی ارزیابی دقیق و معنادار از مهاجرت داخلی تنها به‌وسیله آمارهای سرشماری امکان‌پذیر نیست. ولی باین‌همه تنها اطلاعاتی است که می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

میزان‌های مهاجرت

بدون توجه به نوع داده‌های قابل‌دسترس در مورد مهاجرت، اندازه تأثیر آن‌ها بر جمعیت‌های متفاوت، می‌تواند از طریق محاسبه میزان‌ها و شاخص‌های مناسب ارزیابی شود. در ذیل به تعدادی از این شاخص‌ها اشاره می‌شود:

۱- میزان خام مهاجرت:

از طریق این شاخص، تعداد مهاجران واردشده (مهاجران به داخل) یا تعداد مهاجران خارج‌شده (مهاجران به خارج) با کل جمعیت مرتبط با آن مقایسه می‌شوند.

$$IE = \frac{E}{P} \times 100 \text{ الف - میزان خام مهاجرت به خارج}$$

$$IR = \frac{I}{P} \times 100 \text{ ب - میزان خام مهاجرت به داخل}$$

۲- میزان خالص مهاجرت یا موازنه مهاجرتی (Net Migration / Migration Balance):

میزان خالص مهاجرت بر اساس تفاوت بین آن‌هایی که به یک جمعیت می‌پیوندند و آن‌هایی که آن‌ها را ترک می‌کنند محاسبه می‌شود. به عبارت دیگر نرخ خالص مهاجرت جمعیت یک جامعه را می‌توان از طریق خارج‌قسمت تفاضل نرخ‌های درون‌کوچی (Immigration) و برون‌کوچی (Emigration) بر جمعیت میانه سال در هر صد یا هزار نفر از جمعیت به دست آورد. نرخ مهاجرت ممکن است مثبت باشد (اگر درون‌کوچی جمعیت بیشتر از برون‌کوچی آن باشد) و یا منفی (اگر درون‌کوچی کمتر از برون‌کوچی باشد) و در صورتی که تعداد مهاجرآمده‌ها با مهاجررفته‌ها برابر باشد نرخ مهاجرت مساوی صفر خواهد شد.

$$M_{g,n} = \frac{I - E}{P} \times 100$$

۳- میزان ناخالص مهاجرت / میزان کل مهاجرت (Gross Migration):

این شاخص، شامل مقایسه کل مهاجران (واردشده‌ها و خارج‌شده‌ها) و جمعیتی که این مهاجرت‌ها برای آن صورت گرفته است، می‌باشد.

$$M_{g,n} = \frac{I + E}{P} \times 100$$

۴- میزان مهاجرت به کل جمعیت شهری:

$$M_{u,t} = \frac{U_r}{P_u} \times 100$$

۵- میزان مهاجرت به کل جمعیت روستایی:

$$M_{r,t} = \frac{R_r}{P_r} \times 100$$

۶- کارایی مهاجرت:

$$\text{میزان کارایی مهاجرت} = \frac{\text{میزان خام مهاجرت خالص}}{\text{میزان کل مهاجرت}}$$

۷- میزان جابجایی مهاجرت:

$$\text{میزان جابجایی مهاجرت} = \frac{\text{میزان کل مهاجرت}}{\text{میزان خام مهاجرت خالص}}$$

علاوه بر موارد فوق در برخی تحقیقات برای سنجش مهاجرت داخلی از سه شاخص جدید که در سال (۲۰۰۲) مطرح شده استفاده می‌شود این شاخص‌ها عبارتند از:

۸- میزان خام شدت مهاجرپذیری CMII:

این شاخص از تقسیم تعداد کل مهاجران واردشده به منطقه بر جمعیت منطقه موردنظر به دست آمده و حاصل آن در عدد ۱۰۰ ضرب شده است. دامنه این شاخص بین ۰ تا ۱۰۰ در نوسان است. افزایش مقدار این شاخص نشان‌دهنده شدت مهاجرپذیری آن منطقه است. فرمول محاسبه این شاخص به صورت زیر است:

$$CMII_j = \left[\frac{\sum_{k,k \neq j} MI_{j,k}}{P_j} \right] \times 100$$

۹- میزان خام شدت مهاجرفرستی CMIO:

این شاخص از تقسیم تعداد کل مهاجران خارج شده از استان / منطقه بر جمعیت منطقه به دست می‌آید و حاصل آن در عدد ۱۰۰ ضرب می‌شود. دامنه این شاخص بین ۰ تا ۱۰۰ در نوسان است بالا بودن مقدار این شاخص، نشان‌دهنده دافعه مهاجرتی بالاتر آن منطقه است. فرمول محاسبه این شاخص به صورت زیر است:

$$CMIO_j = \left[\frac{\sum_{k,k \neq j} MO_{j,k}}{P_j} \right] \times 100$$

۱۰- میزان خالص مهاجرتی NMR:

این شاخص از تقسیم تفاضل مهاجران واردشده و خارج شده بر جمعیت منطقه به دست می‌آید و حاصل آن در عدد ۱۰۰ ضرب می‌شود اگر مقدار این شاخص مثبت باشد، نشان‌دهنده مهاجرپذیری و اگر منفی باشد نشانگر مهاجرفرستی منطقه است. فرمول محاسبه این شاخص به صورت زیر است:

$$NMR_j = \left[\frac{\sum_{k,k \neq j} MI_{j,k} - \sum_{k,k \neq j} MO_{j,k}}{P_j} \right] \times 100$$

بخش اول:

تحليل الكوى

مهاجرت بين استانى

(با تأکید بر استان اردبیل)

محدوده مورد مطالعه

استان اردبیل علاوه بر دارا بودن قابلیت‌های کشاورزی و دامداری یکی از قطب‌های مطرح گردشگری ایران می‌باشد. بر اساس نتایج سرشماری ۱۳۹۵ تعداد جمعیت استان ۱۲۷۰۴۲۰ نفر می‌باشد که شامل ۶۵۰۲۵۵ نفر مرد و ۶۲۰۱۶۵ زن بوده است و نسبت جنسی در این استان برابر با ۱۰۵ می‌باشد.

بر اساس همین نتایج تعداد ۸۶۶۰۳۴ نفر از جمعیت استان در شهرها و تعداد ۴۰۴۲۳۶ در روستاها زندگی می‌کنند؛ و نرخ شهرنشینی در این استان برابر با ۶۸ درصد بوده است.

نرخ رشد جمعیت استان در سال ۱۳۹۵ نسبت به سال ۱۳۹۰ برابر با ۰/۳ درصد می‌باشد که در مقایسه با نرخ رشد ۰/۳ درصدی سرشماری ۹۰ به ۸۵ تغییری نشان نمی‌دهد.

تعداد خانوارهای این استان برابر با ۳۷۶۸۶۷ خانوار و بعد خانوار نیز برابر ۳/۴ نفر می‌باشد به‌بیان‌دیگر هر خانوار به‌طور متوسط از ۳/۴ نفر تشکیل شده است.

سهم جمعیت استان اردبیل از جمعیت ۷۹۹۲۶۲۷۰ نفری کل کشور در سال ۱۳۹۵ برابر با ۱/۶ درصد بوده است.

بررسی حرکات جمعیتی با استفاده از ماتریس مهاجرت استانی

ماتریس مهاجرتی استان‌های کشور (جدول ۱-۱) نشان‌دهنده حرکات جمعیتی بین استان‌های کشور می‌باشد. با بررسی این جدول می‌توان تبادل مهاجران بین استان‌های کشور را مطالعه نمود. سطرهای این جدول تعداد مهاجران خارج شده هر استان را به مقصد استان‌های دیگر نشان می‌دهد؛ و بالعکس سطر جمع نشان‌دهنده تعداد مهاجران وارد شده به هر استان می‌باشد.

اطلاعات این جدول نشان می‌دهد که استان تهران با تعداد ۳۵۰۶۳۲ نفر مهاجر خارج شده از این استان، ۱۶ درصد از مهاجران خارج شده را به خود اختصاص داده است. جالب است که استان البرز با جذب ۸۹۱۹۷ نفر ۲۵ درصد از کل مهاجران خارج شده از تهران در رتبه اول و پس از آن استان‌های گیلان و مازندران در رده‌های دوم و سوم از نظر جذب مهاجران خارج شده از تهران قرار می‌گیرند.

بر اساس اطلاعات این جدول در طی دوره مورد بررسی ۴۴۶۲۵ نفر از استان اردبیل به مقصد سایر استان‌ها خارج شده‌اند که استان تهران با جذب تعداد ۲۱۵۸۵ نفر، ۴۸ درصد از مهاجران استان اردبیل را به خود جذب نموده است؛ و استان‌های گیلان و البرز نیز به ترتیب با جذب ۵۸۸۶ و ۴۲۵۱ نفر رده‌های دوم و سوم از نظر جذب مهاجران خارج شده از اردبیل را به خود اختصاص داده‌اند.

ستون‌های این جدول مهاجران وارد شده به هر استان را نشان می‌دهند و بالعکس ستون جمع نیز تعداد کل مهاجران خارج شده هر استان را نشان می‌دهد بر اساس اطلاعات این جدول استان اردبیل تعداد

۲۴۶۷۵ نفر به‌عنوان مهاجر وارد استان اردبیل شده‌اند که از این تعداد استان تهران با گسیل نمودن ۹۲۴۷ نفر (۳۷ درصد) سهم نخست را در مهاجر فرستی به استان اردبیل داشته است؛ و بعداز آن استان آذربایجان شرقی با ۳۷۹۳ نفر مهاجر با سهم ۱۵ درصد در رتبه دوم قرار دارد.

بررسی وضعیت استان‌های کشور مشخص می‌سازد که بیشترین مهاجرپذیری در استان البرز با نرخ مهاجرپذیری ۷/۹ اتفاق افتاده که سهم قابل‌توجهی از آن ناشی از سرریز جمعیتی استان تهران بوده است. در حال حاضر استان تهران و مخصوصاً شهر تهران به دلیل تمرکز شدید جمعیتی، آلودگی هوا، ترافیک، بالا بودن هزینه‌های زندگی و ... دافعه‌ی زیادی برای جمعیت ساکن ایجاد نموده و سرریز جمعیتی به سمت کانون‌های جمعیتی پیرامون خویش فراهم ساخته که در این میان استان البرز به مرکزیت شهر کرج، توانسته است سهم قابل‌توجهی از جمعیت مهاجر استان تهران را به خود جذب نماید.

بعلاوه برخی جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های اخیر در ارتباط با لزوم تمرکززدایی از تهران نیز در این زمینه مؤثر به نظر می‌رسد. این امر در نقطه‌ی مقابل، ناشی از موقعیت خاص و ویژگی‌های منحصربه‌فرد شهر کرج و سایر سکونتگاه‌های استان البرز از منظر نزدیکی به تهران، دسترسی به شریان‌های ارتباطی متعدد و سریع، هزینه‌های نسبتاً پایین زندگی، سطح نسبتاً بالای خدمات و کارکردهای موجود و ... می‌باشد. این عوامل سبب می‌شود مزیت‌های فضایی و جاذبه‌های استان البرز در برابر نیروهای دافع جمعیتی در شهر تهران، به شکل مؤثری عمل نموده و به‌صورت مذکور، نمود یابد. این در حالی است که متقابلاً استان البرز نیز سهم قابل‌توجهی از مهاجر فرستی خود را با تعداد مهاجران ۵۰۸۸۵ نفر به سمت استان تهران شکل داده که ۴۹ درصد از مهاجران خارج شده از این استان را به مقصد تهران تشکیل داده است.

با توجه به شرایط خاص استان تهران، این استان دارای پیوندهای مهاجرتی بسیار قوی‌تری با سایر استان‌های کشور است. تقریباً تمامی استان‌ها عمده حرکات جمعیتی خود را به مقصد تهران انجام داده‌اند.

به‌رغم تراکم بسیار زیاد جمعیت در استان تهران و مشکلات عدیده‌ی موجود در این استان که چالش‌های متعددی را برای زیست مناسب جمعیت در آن و مخصوصاً شهر تهران فراهم می‌سازد، به دلیل تمرکز شدید کارکردها، فعالیت‌های صنعتی - خدماتی، اداری، زیرساخت‌ها، درآمد و در رأس آن مرکزیت سیاسی کشور، همچنان استان تهران را به‌عنوان یکی از کانون‌های جاذب مهاجر در سطح کشور تبدیل نموده است به همین دلایل است که میزان مهاجرپذیری استان تهران (۵۷۲۲۲۶) بیش از میزان مهاجر فرستی (۳۵۰۶۳۲) آن بوده و موازنه‌ی مهاجرتی مثبت را برای آن رقم می‌زند.

هرچند استان‌های البرز و تهران سهم قابل‌توجهی از مهاجران داخل کشور را به خود اختصاص داده‌اند و مخصوصاً استان تهران در مقایسه با سایر استان‌ها، مهم‌ترین استان دارای تبادل مهاجر است، اما هستند استان‌های دیگری که در این ارتباط نقش قابل‌توجهی را مخصوصاً در مناطق پیرامونی خویش ایفا نموده‌اند که در این زمینه می‌توان به استان‌های اصفهان، خراسان رضوی، فارس و گیلان اشاره نمود که این چهار استان در مجموع ۵۵ درصد از کل مهاجران را به خود جذب نموده‌اند.

خصوصاً استان گیلان در سال‌های اخیر به‌عنوان یک استان مهاجرپذیر، در منطقه شمال کشور ظاهر شده است که البته این تغییر وضعیت می‌تواند یکی از آثار و تبعات ناشی از تغییرات اقلیمی و آب و

هوایی باشد که به دلایلی مانند خشک‌سالی و یا بحران آب، مهاجران را از سایر استان‌های کشور به استان گیلان گسیل می‌کند.

اطلاعات ماتریس مهاجرتی استان‌ها نشان می‌دهد که به‌غیراز دو استان تهران و البرز که به دلیل حجم جمعیت و شرایط ویژه (که در فوق اشاره شد) رتبه اول و دوم را به خود اختصاص داده‌اند، استان اصفهان رتبه سوم را به خود اختصاص داده است.

بررسی شبکه مهاجرتی استان اصفهان نشان می‌دهد که ۵۵ درصد از مهاجران وارد شده به این استان از چهار استان: خوزستان (۲۲ درصد از کل مهاجران وارد شده به این استان)، استان چهارمحال بختیاری (۱۵ درصد)، استان تهران (۱۳ درصد) و استان فارس (۶ درصد) بوده‌اند؛ بنابراین ملاحظه می‌شود که استان اصفهان نقش قطب جاذب جمعیت را برای نواحی جنوب غربی کشور ایفا می‌نماید. مهم‌ترین نمود مهاجرپذیری شکل یافته برای استان اصفهان از استان خوزستان بوده که طبیعتاً در اثر مزیت‌های زیربنایی و وجود سازوکارهای توسعه‌یافتگی در سطح استان اصفهان از یک‌طرف و بروز مشکلات جدید زیست‌محیطی از قبیل ریزگردها و تغییرات اقلیمی از طرف دیگر می‌باشد.

باین‌حال، استان اصفهان خود به‌عنوان یک کانون مهاجرفرستی نیز نقش ایفا نموده و مهاجرین ارسالی خود را که کمتر از مهاجرین دریافتی آن می‌باشد، به‌طور عمده به استان‌های تهران، خوزستان، فارس، یزد و ... گسیل داشته که سهم قابل‌توجهی از آن به استان تهران اختصاص دارد.

استان خراسان رضوی رتبه چهارم از نظر مهاجرپذیری را در بین استان‌ها به خود اختصاص داده است. بررسی شبکه مهاجرتی این استان نیز نشان می‌دهد که ۶۰ درصد از مهاجران وارد شده به این استان به ترتیب از استان‌های تهران (۱۹ درصد)، خراسان جنوبی (۱۵ درصد) و سیستان و بلوچستان (۱۵ درصد) و خراسان شمالی (۱۱ درصد) بوده‌اند و به‌راحتی می‌توان به نقش این استان در شمال شرق کشور به‌عنوان قطب جاذب جمعیت اشاره نمود.

استان فارس رتبه پنجم را از نظر مهاجرپذیری دارد، بررسی شبکه مهاجرتی این استان نیز نشان می‌دهد که ۵۰ درصد از مهاجران وارد شده به این استان، به ترتیب از استان‌های بوشهر (۱۴ درصد)، خوزستان (۱۳ درصد) و هرمزگان (۱۲ درصد) و کهگیلویه و بویراحمد (۱۰ درصد) بوده‌اند و نمی‌توان نقش این استان در جنوب کشور به‌عنوان قطب جاذب جمعیت را نادیده گرفت.

استان گیلان رتبه ششم از نظر مهاجرپذیری را در بین استان‌ها به خود اختصاص داده است. ۶۲ درصد از مهاجران وارد شده به این استان از چهار استان به ترتیب، استان تهران (۳۸ درصد)، البرز (۱۰ درصد)، اردبیل (۸ درصد) و مازندران (۷ درصد) بوده‌اند. صرف‌نظر از استان‌های تهران و البرز، استان اردبیل سهم عمده‌ای در مهاجر فرستی به این استان دارد و این تفاوت علاوه بر هم‌جواری جغرافیایی، ناشی از استفاده از فرصت‌های شغلی استان گیلان و تلاش برای تأمین معاش و ارتقای شرایط زندگی می‌تواند باشد

بنابراین می‌توان استان گیلان را نیز به‌عنوان یک‌قطب نوظهور جذب مهاجر در شمال کشور در نظر گرفت که در آینده نیز به دلایل تغییرات اقلیمی این نقش پررنگ‌تر خواهد بود.

وضعیت مهاجرین خارج شده (مهاجر فرستی) استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل

بررسی اطلاعات جدول (۱-۲) و وضعیت استان‌های کشور از نظر مهاجر فرستی و تعداد مهاجران خارج شده از آن‌ها طی دوره مورد بررسی ۱۳۹۵ - ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که استان تهران با تعداد ۳۵۰۶۳۲ نفر مهاجر خارج شده (با سهم ۱۶ درصد از کل مهاجران خارج شده) بیشترین مهاجر فرستی از نظر تعداد مهاجران خارج شده را داشته است و کمترین مقدار مربوط به استان سمنان با ۲۲۶۲۲ نفر (کمتر از ۱ درصد) می‌باشد.

استان اردبیل با ۴۴۶۲۵ نفر مهاجر خارج شده (۲ درصد از کل مهاجران) در جایگاه ۲۰ ام از نظر تعداد مهاجران خارج شده، در کشور قرار دارد.

بررسی تعداد مهاجران هرچند تصویری از حجم جابجایی‌های جمعیتی را به دست می‌دهد و علیرغم اینکه استان تهران از این نظر رتبه اول را به خود اختصاص داده است ولی این وضعیت ناشی از حجم بسیار بالای جمعیت این استان نسبت سایر استان‌ها می‌باشد.

لذا با محاسبه میزان خام مهاجر فرستی و مقایسه مقادیر این میزان برای استان‌های کشور گویای این واقعیت است که استان لرستان با ۵/۲ درصد نرخ مهاجر فرستی، مهاجر فرست ترین استان بوده و حائز اولین رتبه از این نظر می‌باشد و استان‌های خراسان شمالی و همدان به ترتیب با نرخ مهاجرت ۴/۳ و ۴/۱ درصد رتبه‌های دوم و سوم را از نظر نرخ مهاجر فرستی به خود اختصاص داده‌اند.

و در مقابل، استان آذربایجان غربی با دارا بودن ۱/۵ درصد رتبه ۳۱ ام را از نظر مهاجر فرستی در مقایسه با سایر استان‌ها به خود اختصاص داده و استانی است که کمترین نرخ مهاجر فرستی را دارد.

در این میان استان اردبیل با نرخ مهاجر فرستی ۳/۵ درصد در رتبه ۱۰ در بین سایر استان‌ها از این نظر قرار گرفته است. البته با توجه به اینکه این نرخ از نرخ متوسط کشوری بالاتر است نشان از مهاجر فرستی استان داشته و اردبیل را از این نظر مهاجر فرست نشان می‌دهد.

در استان اردبیل و در طی دوره مورد بررسی تعداد ۷۶۰۹۱ نفر محل زندگی خود را به قصد مهاجرت ترک نموده‌اند که تعداد ۳۱۴۶۶ مهاجر در داخل محدوده استان و ۴۴۶۲۵ نفر در محدوده بین استانی، به‌عنوان مهاجر خارج شده ثبت شده‌اند.

نسبت جنسی جمعیت خارج شده از استان ۱۰۴ می‌باشد که نشان‌دهنده جنسیت محوری الگوی مهاجرت استان می‌باشد؛ و می‌تواند یکی از نشانه‌های مهاجرت برای تأمین معاش و کسب فرصت‌های شغلی جدید باشد که این نوع مهاجرت معمولاً توسط مردان به انجام می‌رسد و البته این فرض را ترکیب سنی مهاجران نیز تقویت می‌کند.

جدول ۱-۲ میزان مهاجرت‌های صورت گرفته در کشور را برحسب محل اقامت قبلی و رتبه و جایگاه استان‌های کشور را برحسب نرخ مهاجر فرستی در دوره مورد مطالعه نشان می‌دهد؛ و وضعیت سایر نواحی کشور از جدول مزبور قابل بررسی است.

جدول ۲- ۱ مهاجران خارج شده بر حسب استان محل اقامت قبلی

استان محل اقامت قبلی	جمعیت	مهاجران خارج شده		میزان خام مهاجرتی		سهم استان از کل مهاجران (درصد)
		رتبه استان	تعداد	رتبه استان	نرخ (درصد)	
جمع	۷۹۹۲۶۲۷۰	-	۲۱۸۹۹۱۹	-	۲/۷	۱۰۰
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۱۰	۶۷۹۶۸	۱/۷	۲۸	۳/۱
آذربایجان غربی	۳۲۶۵۲۱۹	۱۷	۴۸۳۰۹	۱/۵	۳۱	۲/۲
اردبیل	۱۲۷۰۴۲۰	۲۰	۴۴۶۲۵	۳/۵	۱۰	۲/۰
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۵	۱۰۳۱۴۰	۲/۰	۲۵	۴/۷
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۴	۱۰۳۴۳۷	۳/۸	۸	۴/۷
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۳۰	۲۳۰۶۶	۴/۰	۶	۱/۱
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۲۶	۳۰۸۸۵	۲/۷	۲۰	۱/۴
تهران	۱۳۲۶۷۶۳۷	۱	۳۵۰۶۳۲	۲/۶	۲۱	۱۶/۰
چهارمحال و بختیاری	۹۴۷۷۶۳	۲۲	۳۸۸۴۴	۴/۱	۴	۱/۸
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۲۵	۳۱۲۶۰	۴/۱	۵	۱/۴
خراسان رضوی	۶۴۳۴۵۰۱	۳	۱۰۷۷۸۶	۱/۷	۲۹	۴/۹
خراسان شمالی	۸۶۳۰۹۲	۲۳	۳۷۰۱۱	۴/۳	۲	۱/۷
خوزستان	۴۷۱۰۵۰۹	۲	۱۳۵۴۹۱	۲/۹	۱۶	۶/۲
زنجان	۱۰۵۷۴۶۱	۲۷	۳۰۴۹۳	۲/۹	۱۵	۱/۴
سمنان	۷۰۲۳۶۰	۳۱	۲۲۶۲۲	۳/۲	۱۲	۱/۰
سیستان و بلوچستان	۲۷۷۵۰۱۴	۱۲	۵۹۶۲۷	۲/۱	۲۳	۲/۷
فارس	۴۸۵۱۲۷۴	۶	۹۲۹۳۴	۱/۹	۲۶	۴/۲
قزوین	۱۲۷۳۷۶۱	۲۴	۳۴۹۱۸	۲/۷	۱۸	۱/۶
قم	۱۲۹۲۲۸۳	۲۱	۴۱۶۰۸	۳/۲	۱۳	۱/۹
کردستان	۱۶۰۳۰۱۱	۱۶	۴۹۶۱۸	۳/۱	۱۴	۲/۳
کرمان	۳۱۶۴۷۱۸	۱۸	۴۸۲۱۷	۱/۵	۳۰	۲/۲
کرمانشاه	۱۹۵۲۴۳۴	۸	۷۷۵۵۳	۴/۰	۷	۳/۵
کیگیلویه و بویراحمد	۷۱۳۰۵۲	۲۸	۲۶۱۲۳	۳/۷	۹	۱/۲
گلستان	۱۸۶۸۸۱۹	۱۴	۵۱۸۴۸	۲/۸	۱۷	۲/۴
گیلان	۲۵۳۰۶۹۶	۱۱	۶۱۵۵۵	۲/۴	۲۲	۲/۸
لرستان	۱۷۶۰۶۴۹	۷	۹۱۴۷۲	۵/۲	۱	۴/۲
مازندران	۳۲۸۳۵۸۲	۱۳	۵۹۰۶۳	۱/۸	۲۷	۲/۷
مرکزی	۱۴۲۹۴۷۵	۱۵	۵۰۱۲۶	۳/۵	۱۱	۲/۳
هرمزگان	۱۷۷۶۴۱۵	۱۹	۴۷۵۵۲	۲/۷	۱۹	۲/۲
همدان	۱۷۳۸۲۳۴	۹	۷۱۶۳۶	۴/۱	۳	۳/۳
یزد	۱۱۳۸۵۳۳	۲۹	۲۳۵۳۵	۲/۱	۲۴	۱/۱
اظهار نشده استان			۳۶۵۶			۰/۲
خارج از کشور			۱۱۰۸۲۹			۵/۱
اظهار نشده محل اقامت قبلی			۱۲۴۸۰			۰/۶

• مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

تعیین استان‌های مهاجرپذیر از استان اردبیل

وضعیت مهاجرفرستی استان اردبیل نشان می‌دهد که این استان پس از بیشترین میزان جابه‌جایی در درون خود (۴۱ درصد) بیشترین تعداد مهاجران خود را به ترتیب به استان تهران (۴۸ درصد)، استان گیلان (۱۳ درصد)، استان البرز (۱۰ درصد) و استان آذربایجان شرقی (۸ درصد) گسیل نموده است. به‌غیر از تهران و البرز که به دلایل معلوم و مشخص مهاجرت به آنان صورت گرفته، از بین سایر استان‌ها استان‌های گیلان و آذربایجان شرقی در رده‌های اول و دوم قرار دارند. این دو استان به‌عنوان استان‌های هم‌جوار جاذبه‌های مهاجرتی استان اردبیل بوده‌اند. همچنین استان اردبیل کمترین میزان مهاجرفرستی را به ترتیب به استان چهارمحال و بختیاری (۸/۰ درصد) و خراسان شمالی (۹/۰ درصد) داشته است.

در بین مهاجران وارد شده به سایر استان‌ها، استان اردبیل سهم ۷/۸ درصدی از جمعیت مهاجر ۷۵۶۸۰ نفری وارد شده به استان گیلان را به خود اختصاص داده است و پس از آن استان‌های آذربایجان شرقی با سهم ۷/۷ درصد و آذربایجان غربی با ۴/۷ درصد در رده‌های دوم و سوم قرار می‌گیرند؛ و این نشان‌دهنده قطب جاذب بودن این استان‌ها در شبکه مهاجرتی استان اردبیل می‌باشد.

بر اساس اطلاعات جدول ۳-۱، استان اردبیل به ترتیب با استان‌های گیلان، آذربایجان شرقی و غربی، تهران، مازندران و زنجان و البرز پیوند مهاجرتی قوی‌تری با این استان‌ها در مقایسه با دیگر استان‌ها دارد. بالعکس این استان با استان‌های خراسان جنوبی و شمالی و لرستان و چهارمحال و بختیاری دارای پیوند مهاجرتی ضعیفی می‌باشد.

بررسی نسبت جنسی مهاجران نیز حاکی از این واقعیت است که مهاجرت به سایر استان‌ها نیز از الگوهای متنوعی پیروی می‌کند همان‌گونه که در مقدمه اشاره شد پدیده مهاجرت به‌شدت جنس‌گزين می‌باشد و اطلاعات جدول نیز مبین همین حقیقت است که ترکیب جنسی مهاجران استان‌ها تفاوت فاحشی با یکدیگر دارند. به‌عنوان مثال نسبت جنسی مهاجران به‌قصد استان‌هایی مانند سیستان و بلوچستان (با نسبت جنسی ۴۴۰ درصد)، خراسان جنوبی (۳۷۸ درصد) می‌باشد که این تفاوت جنسی عمدتاً می‌تواند ناشی از انجام خدمت وظیفه عمومی باشد از طرف دیگر استان بوشهر نیز با نسبت جنسی ۳۴۱ درصد نشان‌دهنده این واقعیت است که مهاجرت صورت گرفته به این استان عمدتاً برای اشتغال و به دلیل توسعه صنایع نفت و گاز پارس جنوبی اختصاص دارد که جذابیت‌هایی را برای مهاجران استان فراهم آورده است.

اما ترکیب جنسی مهاجران در استان‌هایی مانند البرز (۹۵ درصد)، گیلان و آذربایجان شرقی (۹۸ درصد) و یا تهران و قم و خراسان رضوی متعادل‌تر به نظر می‌رسد و نشان می‌دهد مهاجرت به این استان‌ها صرفاً به همراه خانواده و با اهداف گوناگون می‌تواند صورت گرفته باشد.

جدول ۳-۱ میزان مهاجرت‌های صورت گرفته در کشور برحسب محل اقامت فعلی و مهاجران خارج شده از استان اردبیل را به مقصد هریک از استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۳-۱ مهاجران خارج شده از استان اردبیل بر حسب جنس به تفکیک استان مقصد

رتبه استان ***	سهم هر استان (درصد) **	سهم استان اردبیل * (درصد)	تعداد مهاجران خارج شده از استان اردبیل			تعداد مهاجران وارد شده	استان محل اقامت فعلی
			زن	مرد	مرد و زن		
	۱۰۰/۰	۲/۰	۲۱۲۷۶	۲۳۳۴۹	۴۴۶۲۵	۲۱۸۹۹۱۹	جمع
۴	۸/۷	۷/۷	۱۹۶۸	۱۹۲۰	۳۸۸۸	۵۰۳۵۴	آذربایجان شرقی
۶	۳/۸	۴/۷	۴۸۶	۱۲۰۱	۱۶۸۷	۳۶۱۴۶	آذربایجان غربی
-	-	-	-	-	-	۲۴۶۷۵	اردبیل
۱۲	۰/۸	۰/۳	۱۴۲	۲۱۴	۳۵۶	۱۳۷۱۳۶	اصفهان
۳	۹/۵	۲/۰	۲۱۷۷	۲۰۷۴	۴۲۵۱	۲۱۴۰۶۱	البرز
۲۶	۰/۱	۰/۴	۱۱	۳۶	۴۷	۱۱۹۴۶	ایلام
۱۹	۰/۴	۰/۴	۳۹	۱۳۳	۱۷۲	۴۹۰۵۸	بوشهر
۱	۴۸/۴	۳/۸	۱۰۶۳۷	۱۰۹۴۸	۲۱۵۸۵	۵۷۲۲۲۶	تهران
۳۰	۰/۱	۰/۲	۱۶	۲۰	۳۶	۱۷۸۷۰	چهارمحال و بختیاری
۲۹	۰/۱	۰/۱	۹	۳۴	۴۳	۲۸۹۰۶	خراسان جنوبی
۱۵	۰/۶	۰/۲	۱۳۸	۱۴۳	۲۸۱	۱۲۰۹۹۱	خراسان رضوی
۲۸	۰/۱	۰/۲	۱۱	۳۳	۴۴	۲۱۷۹۶	خراسان شمالی
۲۲	۰/۳	۰/۲	۵۴	۶۹	۱۲۳	۵۶۳۲۰	خوزستان
۷	۱/۴	۲/۷	۲۵۶	۳۹۰	۶۴۶	۲۴۳۱۰	زنجان
۸	۱/۲	۱/۰	۲۳۰	۳۰۳	۵۳۳	۵۴۰۳۷	سمنان
۲۳	۰/۲	۰/۴	۲۰	۸۸	۱۰۸	۳۰۱۲۶	سیستان و بلوچستان
۱۴	۰/۷	۰/۴	۱۰۱	۱۹۰	۲۹۱	۸۰۶۹۷	فارس
۱۰	۰/۹	۱/۱	۱۸۸	۲۲۹	۴۱۷	۳۶۶۹۰	قزوین
۹	۱/۱	۰/۷	۲۳۹	۲۴۴	۴۸۳	۷۱۱۰۷	قم
۱۶	۰/۵	۰/۶	۶۲	۱۵۵	۲۱۷	۳۸۶۸۱	کردستان
۱۸	۰/۴	۰/۶	۶۷	۱۱۹	۱۸۶	۳۰۲۵۶	کرمان
۱۷	۰/۴	۰/۵	۶۴	۱۳۶	۲۰۰	۴۳۳۴۱	کرمانشاه
۲۵	۰/۱	۰/۴	۲۴	۲۹	۵۳	۱۴۲۴۴	کهگیلویه و بویراحمد
۲۴	۰/۲	۰/۳	۴۰	۶۷	۱۰۷	۳۴۲۸۶	گلستان
۲	۱۳/۲	۷/۸	۲۹۷۵	۲۹۱۱	۵۸۸۶	۷۵۶۸۰	گیلان
۲۷	۰/۱	۰/۲	۲۰	۲۶	۴۶	۲۷۵۱۶	لرستان
۵	۴/۴	۲/۸	۹۵۱	۱۰۲۸	۱۹۷۹	۷۰۸۵۷	مازندران
۲۰	۰/۳	۰/۳	۷۴	۸۱	۱۵۵	۴۶۰۲۵	مرکزی
۱۱	۰/۸	۰/۵	۱۴۰	۲۲۴	۳۶۴	۶۸۶۱۰	هرمزگان
۲۱	۰/۳	۰/۴	۴۶	۹۴	۱۴۰	۳۹۶۵۲	همدان
۱۳	۰/۷	۰/۵	۹۱	۲۱۰	۳۰۱	۶۲۳۱۹	یزد

* مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

* سهم استان اردبیل از مهاجران وارد شده به هر یک از استانها

** سهم هر استان از مهاجران خارج شده از استان اردبیل

*** رتبه هر استان از نظر مهاجر پذیری از استان اردبیل

وضعیت مهاجرین وارد شده (مهاجرپذیری) استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل

بررسی وضعیت استان‌های کشور از نظر میزان مهاجرین وارد شده به این استان‌ها طی دوره ۱۳۹۵ - ۱۳۹۰ نشان می‌دهد که از منظر تعداد مهاجران وارد شده به استان‌ها، استان تهران در دوره مورد مطالعه با تعداد ۵۷۲۲۲۶ نفر مهاجر وارد شده (با سهم ۲۶/۱ درصد از کل مهاجران) بیشترین مهاجرپذیری را در میان استان‌های کشور از نظر تعداد مهاجران وارد شده را داشته است و کمترین مهاجرپذیری نیز مربوط به استان ایلام ۱۱۹۴۶ نفر (با سهم ۰/۵ درصد) می‌باشد.

استان اردبیل با ۲۴۶۷۵ نفر مهاجر وارد شده، سهم ۱/۱ درصدی از کل مهاجران را در کشور به خود اختصاص داده و در جایگاه ۲۶ ام از نظر تعداد مهاجران وارد شده، در بین استان‌های کشور قرار دارد.

استان تهران با اینکه از این نظر رتبه اول را به خود اختصاص داده است ولی همان‌طور که اشاره شد این وضعیت ناشی از حجم بالای جمعیت این استان می‌باشد اما مقایسه میزان خام مهاجرپذیری استان‌ها نشان می‌دهد که استان البرز با ۷/۹ درصد نرخ مهاجرپذیری، مهاجرپذیرترین استان بوده و رتبه اول از این نظر را مختص خود نموده است و استان‌های سمنان و قم به ترتیب با نرخ مهاجرت ۷/۷ و ۵/۵ درصد رتبه‌های دوم و سوم را از نظر مهاجرپذیری به خود اختصاص داده‌اند.

در مقابل، استان کرمان با دارا بودن ۱/۰ درصد آخرین رتبه را از این نظر به خود اختصاص داده و استانی است که کمترین نرخ مهاجرپذیری را دارد.

استان اردبیل با نرخ مهاجرپذیری ۱/۹ درصد در رتبه ۲۱ در بین سایر استان‌ها از این نظر قرار گرفته است. البته با توجه به اینکه این نرخ از نرخ متوسط کشوری (۲/۷ درصد) پائین تر است نشان از عدم تمایل مهاجران خارج شده از سایر استان‌ها از انتخاب این استان به‌عنوان مقصد مهاجرت دارد.

در استان اردبیل و در طی دوره مورد بررسی تعداد ۵۶۱۴۱ نفر به‌عنوان مهاجر به استان اردبیل وارد شده‌اند؛ که از این تعداد ۳۱۴۴۶۶ نفر (۵۶ درصد مهاجران وارد شده) در محدوده داخل استان و تنها تعداد ۲۴۶۷۵ نفر (۴۴ درصد) از سایر استان‌ها به این استان مهاجرت نموده‌اند؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت الگوی فعلی مهاجرت به استان، درون استانی است.

نسبت جنسی جمعیت وارد شده به استان ۱۳۹ درصد می‌باشد که نشان‌دهنده جنسیت محوری مهاجرت‌پذیری استان می‌باشد. درصد بالای تعداد مردان وارد شده به استان نسبت به زنان می‌تواند یکی از نشانه‌های علت مهاجرت برای تأمین معاش باشد که این نوع مهاجرت عمدتاً توسط مردان انجام می‌شود.

جدول ۴-۱ میزان مهاجرت‌های صورت گرفته در کشور را برحسب محل اقامت فعلی و رتبه و جایگاه استان‌های کشور را برحسب نرخ مهاجرت‌پذیری در دوره مورد مطالعه نشان می‌دهد.

جدول ۲-۱ مهاجران وارد شده برحسب استان محل اقامت فعلی

نام استان محل اقامت فعلی	جمعیت	مهاجران وارد شده		میزان خام مهاجرپذیری		درصد مهاجران استان از کل کشور
		رتبه استان	تعداد	رتبه استان	نرخ (درصد)	
جمع	۷۹۹۲۶۲۷۰	-	۲۱۸۹۹۱۹	-	۲/۷	۱۰۰
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۱۳	۵۰۳۵۴	۱۳	۱/۳	۲/۳
آذربایجان غربی	۳۲۶۵۲۱۹	۲۰	۳۶۱۴۶	۲۰	۱/۱	۱/۷
اردبیل	۱۲۷۰۴۲۰	۲۶	۲۴۶۷۵	۲۶	۱/۹	۱/۱
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۳	۱۳۷۱۳۶	۳	۲/۷	۶/۳
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۲	۲۱۴۰۶۱	۲	۷/۹	۹/۸
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۳۱	۱۱۹۴۶	۳۱	۲/۱	۰/۵
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۱۴	۴۹۰۵۸	۱۴	۴/۲	۲/۲
تهران	۱۳۲۶۷۶۳۷	۱	۵۷۲۲۲۶	۱	۴/۳	۲۶/۱
چهارمحال و بختیاری	۹۴۷۷۶۳	۲۹	۱۷۸۷۰	۲۹	۱/۹	۰/۸
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۲۴	۲۸۹۰۶	۲۴	۳/۸	۱/۳
خراسان رضوی	۶۴۳۴۵۰۱	۴	۱۲۰۹۹۱	۴	۱/۹	۵/۵
خراسان شمالی	۸۶۳۰۹۲	۲۸	۲۱۷۹۶	۲۸	۲/۵	۱/۰
خوزستان	۴۷۱۰۵۰۹	۱۱	۵۶۳۲۰	۱۱	۱/۲	۲/۶
زنجان	۱۰۵۷۴۶۱	۲۷	۲۴۳۱۰	۲۷	۲/۳	۱/۱
سمنان	۷۰۲۳۶۰	۱۲	۵۴۰۳۷	۱۲	۷/۷	۲/۵
سیستان و بلوچستان	۲۷۷۵۰۱۴	۲۳	۳۰۱۲۶	۲۳	۱/۱	۱/۴
فارس	۴۸۵۱۲۷۴	۵	۸۰۶۹۷	۵	۱/۷	۳/۷
قزوین	۱۲۷۳۷۶۱	۱۹	۳۶۶۹۰	۱۹	۲/۹	۱/۷
قم	۱۲۹۲۲۸۳	۷	۷۱۱۰۷	۷	۵/۵	۳/۲
کردستان	۱۶۰۳۰۱۱	۱۸	۳۸۶۸۱	۱۸	۲/۴	۱/۸
کرمان	۳۱۶۴۷۱۸	۲۲	۳۰۲۵۶	۲۲	۱/۰	۱/۴
کرمانشاه	۱۹۵۲۴۳۴	۱۶	۴۳۳۴۱	۱۶	۲/۲	۲/۰
کهگیلویه و بویراحمد	۷۱۳۰۵۲	۳۰	۱۴۲۴۴	۳۰	۲/۰	۰/۷
گلستان	۱۸۶۸۸۱۹	۲۱	۳۴۲۸۶	۲۱	۱/۸	۱/۶
گیلان	۲۵۳۰۶۹۶	۶	۷۵۶۸۰	۶	۳/۰	۳/۵
لرستان	۱۷۶۰۶۴۹	۲۵	۲۷۵۱۶	۲۵	۱/۶	۱/۳
مازندران	۳۲۸۳۵۸۲	۸	۷۰۸۵۷	۸	۲/۲	۳/۲
مرکزی	۱۴۲۹۴۷۵	۱۵	۴۶۰۲۵	۱۵	۳/۲	۲/۱
هرمزگان	۱۷۷۶۴۱۵	۹	۶۸۶۱۰	۹	۳/۹	۳/۱
همدان	۱۷۳۸۳۳۴	۱۷	۳۹۶۵۲	۱۷	۲/۳	۱/۸
یزد	۱۱۳۸۵۳۳	۱۰	۶۲۳۱۹	۱۰	۵/۵	۲/۸
اظهار نشده استان	۳۶۵۶					۰/۲
خارج از کشور	۱۱۰۸۲۹					۵/۱
اظهار نشده محل اقامت	۱۲۴۸۰					۰/۶

* مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

تعیین استان‌های مهاجر فرست به استان اردبیل

وضعیت مهاجرپذیری استان اردبیل نشان می‌دهد که این استان بیشترین میزان مهاجرپذیری را به ترتیب از استان تهران (۳۷ درصد)، استان آذربایجان شرقی (۱۵ درصد)، استان گیلان (۱۳ درصد) که در مجموع ۶۵ درصد مهاجران وارد شده به استان اردبیل را تشکیل می‌دهند. به‌غیر از استان تهران، در میان سایر استان‌های کشور، رتبه اول مهاجرپذیری از استان اردبیل مختص استان آذربایجان شرقی می‌باشد. هرچند استان‌های تهران، البرز، نیز استان‌هایی هستند که به‌طور عمده مهاجرین خروجی از استان آذربایجان شرقی را به خود جذب نموده‌اند. لذا نقش مهاجرپذیری استان آذربایجان شرقی به منطقه شمال غربی کشور محدود گشته و نقش قطب جذب مهاجر برای استان‌های آذربایجان غربی و اردبیل را بازی می‌کند.

همچنین استان اردبیل کمترین میزان مهاجرپذیری را به ترتیب از استان خراسان جنوبی، چهارمحال و بختیاری و خراسان شمالی به مقدار ۱ / ۰ درصد داشته است.

بررسی نسبت جنسی مهاجران وارد شده به استان اردبیل نیز حاکی از این می‌باشد که ترکیب جنسی مهاجران وارد شده از الگوی جنسی نامتوازنی پیروی می‌کند و اطلاعات جدول ۵ نیز مبین همین حقیقت است که ترکیب جنسی مهاجران وارد شده به استان اردبیل، از سایر استان‌ها تفاوت فاحشی با یکدیگر دارند. نسبت جنسی مهاجران وارد شده از استان لرستان برابر با ۴۷۸ درصد می‌باشد یعنی از جمعیت مهاجر ۲۱۴ نفری وارد شده از استان لرستان به استان اردبیل ۱۷۷ نفر مرد بوده‌اند.

در رده‌های دوم و سوم استان‌های همدان و خراسان شمالی با نسبت‌های جنسی ۳۶۶ و ۲۶۷ درصد قرار می‌گیرند؛ و این امر نشان‌دهنده این است که مهاجرت صورت گرفته به این استان از استان‌های فوق صرفاً جنبه فعالیت اقتصادی داشته است؛ و البته نمی‌توان تأثیر سربازان وظیفه یا همان دوره خدمت ضرورت را نادیده گرفت.

اما ترکیب جنسی مهاجران وارد شده از استان‌هایی مانند گیلان و گلستان و البرز شکل متعادل‌تری به خود می‌گیرد؛ و به نظر می‌رسد مهاجرت از این استان‌ها صرفاً به همراه خانواده و با اهداف گوناگون می‌تواند صورت گرفته باشد.

جدول ۵-۱ میزان مهاجرت‌های صورت گرفته در کشور برحسب محل اقامت فعلی و مهاجران وارد شده به استان اردبیل را از مبدأ هریک از استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۵-۱ مهاجران وارد شده به استان اردبیل بر حسب جنس به تفکیک استان مبدأ

رتبه استان ***	سهم هر استان (درصد) **	سهم استان اردبیل * (درصد)	مهاجران وارد شده به استان اردبیل			مهاجران خارج شده از استانها	استان محل اقامت فعلی
			زن	مرد	مرد و زن		
-	۱۰۰/۰	۱/۱	۱۰۳۲۰	۱۴۳۵۵	۲۴۶۷۵	۲۱۸۹۹۱۹	جمع
۲	۱۵/۴	۵/۶	۱۶۳۲	۲۱۶۱	۳۷۹۳	۶۷۹۶۸	آذربایجان شرقی
۴	۸/۳	۴/۲	۵۷۳	۱۴۷۸	۲۰۵۱	۴۸۳۰۹	آذربایجان غربی
-	-	-	-	-	-	۴۴۶۲۵	اردبیل
۱۱	۱/۱	۰/۳	۱۰۶	۱۷۱	۲۷۷	۱۰۳۱۴۰	اصفهان
۵	۵/۳	۱/۳	۶۲۸	۶۷۷	۱۳۰۵	۱۰۳۴۳۷	البرز
۲۶	۰/۲	۰/۲	۲۵	۲۴	۴۹	۲۳۰۶۶	ایلام
۲۲	۰/۵	۰/۴	۴۱	۷۶	۱۱۷	۳۰۸۸۵	بوشهر
۱	۳۷/۵	۲/۶	۴۰۰۷	۵۲۴۰	۹۲۴۷	۳۵۰۶۳۲	تهران
۲۹	۰/۱	۰/۱	۱۱	۱۰	۲۱	۳۸۸۴۴	چهارمحال و بختیاری
۳۰	۰/۱	۰/۱	۸	۱۲	۲۰	۳۱۲۶۰	خراسان جنوبی
۱۰	۱/۲	۰/۳	۱۰۱	۱۸۸	۲۸۹	۱۰۷۷۸۶	خراسان رضوی
۲۸	۰/۱	۰/۱	۶	۱۶	۲۲	۳۷۰۱۱	خراسان شمالی
۱۳	۱/۰	۰/۲	۱۰۲	۱۴۳	۲۴۵	۱۳۵۴۹۱	خوزستان
۷	۱/۷	۱/۴	۱۲۷	۲۹۹	۴۲۶	۳۰۴۹۳	زنجان
۲۵	۰/۴	۰/۴	۳۰	۵۷	۸۷	۲۲۶۲۲	سمنان
۲۰	۰/۵	۰/۲	۳۷	۸۹	۱۲۶	۵۹۶۲۷	سیستان و بلوچستان
۱۷	۰/۷	۰/۲	۷۱	۱۱۱	۱۸۲	۹۲۹۳۴	فارس
۱۶	۰/۸	۰/۶	۸۱	۱۱۳	۱۹۴	۳۴۹۱۸	قزوین
۱۲	۱/۱	۰/۶	۱۲۱	۱۴۱	۲۶۲	۴۱۶۰۸	قم
۸	۱/۵	۰/۷	۱۰۷	۲۵۲	۳۵۹	۴۹۶۱۸	کردستان
۱۹	۰/۵	۰/۳	۴۴	۹۱	۱۳۵	۴۸۲۱۷	کرمان
۹	۱/۳	۰/۴	۹۲	۲۲۴	۳۱۶	۷۷۵۵۳	کرمانشاه
۲۷	۰/۱	۰/۱	۱۲	۲۵	۳۷	۲۶۱۲۳	کهگیلویه و بویراحمد
۲۱	۰/۵	۰/۲	۶۰	۶۳	۱۲۳	۵۱۸۴۸	گلستان
۳	۱۲/۵	۵/۰	۱۵۸۱	۱۵۱۱	۳۰۹۲	۶۱۵۵۵	گیلان
۱۵	۰/۹	۰/۲	۳۷	۱۷۷	۲۱۴	۹۱۴۷۲	لرستان
۶	۳/۳	۱/۴	۳۸۱	۴۴۴	۸۲۵	۵۹۰۶۳	مازندران
۲۴	۰/۴	۰/۲	۳۶	۵۵	۹۱	۵۰۱۲۶	مرکزی
۱۸	۰/۶	۰/۳	۶۱	۸۸	۱۴۹	۴۷۵۵۲	هرمزگان
۱۴	۰/۹	۰/۳	۵۰	۱۸۳	۲۳۳	۷۱۶۳۶	همدان
۲۳	۰/۴	۰/۴	۳۸	۵۹	۹۷	۲۳۵۳۵	یزد

* مابند نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

* سهم استان اردبیل از مهاجران خارج شده از هر یک از استانها

** سهم هر استان از مهاجران وارد شده به استان اردبیل

*** رتبه هر استان از نظر مهاجر فرستی به استان اردبیل

مهاجران وارد شده برحسب شعاع مهاجرت

جدول ۶-۱ تعداد مهاجران وارد شده استان‌ها را برحسب شعاع مهاجرت نشان می‌دهد بررسی اطلاعات جدول نشان می‌دهد در طی دوره ۱۳۹۵ - ۱۳۹۰ تعداد ۴۳۰۰۹۸۸ در کشور محل زندگی خود را به قصد مهاجرت ترک نموده‌اند که تعداد ۲۱۱۱۰۶۹ نفر در داخل محدوده استان خود جابجا شده‌اند (مهاجرت درون استانی) که این رقم قریب ۴۹ درصد از کل مهاجران را در برمی‌گیرد.

و همچنین تعداد ۲۰۷۹۰۹۰ نفر نیز که ۴۸ درصد مهاجران را تشکیل می‌دهند مهاجرت بین استانی انجام داده‌اند؛ و تعداد ۱۱۰۸۲۹ نفر (۳ درصد) باقیمانده نیز از خارج از کشور وارد شده‌اند.

استان تهران با تعداد مهاجر ۸۴۴۹۲۵ نفر مهاجر وارد شده به تنهایی ۲۰ درصد از مهاجران کشور را به خود اختصاص داده است. این استان در کنار استان‌های خراسان رضوی و اصفهان یک‌سوم از مهاجران کشور را تشکیل می‌دهند و در مقابل استان‌های ایلام و چهارمحال بختیاری و خراسان شمالی رتبه‌های آخر را از این نظر به خود اختصاص داده‌اند.

استان اردبیل نیز در این میان با تعداد ۵۶۱۴۱ نفر، حائز رتبه ۲۶ می‌باشد.

اطلاعات جدول ۶-۱ نشان می‌دهد که استان کهگیلویه و بویراحمد با ۳۹۶۶۴ نفر مهاجر درون استانی (۷۴ درصد) در رتبه اول از نظر الگوی مهاجرتی درون استانی قرار گرفته و در مقابل استان‌های قم و البرز به ترتیب با ۹ و ۱۸ درصد کمترین مهاجرت درون استانی را داشته‌اند.

در استان اردبیل از ۵۶۱۴۱ نفر مهاجرت صورت گرفته ۳۱۴۶۶ مهاجر درون استانی که ۵۶ درصد مهاجران وارد شده را تشکیل می‌دهند در رده ۱۵ ام از نظر درصد مهاجران داخلی قرار گرفته است.

در مهاجرت‌های بین استانی نیز استان قم و البرز به ترتیب با ۸۳ و ۸۰ درصد مهاجرت بین استانی بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند؛ و در مقابل استان‌های کهگیلویه و بویراحمد و استان آذربایجان غربی به ترتیب با ۲۶ و ۲۸ درصد مهاجر بین استانی در رده‌های آخر قرار دارند.

استان اردبیل نیز با پذیرش ۲۴۴۸۸ نفر مهاجر از سایر استان‌ها (۴۴ درصد) در رده ۱۶ از این نظر قرار دارد.

از مجموع ۱۱۰۸۲۹ نفر مهاجر وارد شده به کشور استان تهران به تنهایی با جذب ۵۱۱۹۰ نفر (۴۶ درصد) رتبه نخست را از آن خود نموده است. بعد از استان تهران استان‌های اصفهان و خراسان رضوی هرکدام با جذب ۸ و ۷ درصد مهاجران خارج از کشور رده‌های دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند این سه استان در مجموع ۶۱ درصد از مهاجران خارجی را به خود جذب کرده‌اند.

آسان اردبیل نیز با جذب ۱۸۷ نفر مهاجر خارجی در رده ۲۷ ام از این نظر قرار دارد.

جدول ۶-۱ مهاجران وارد شده را به تفکیک داخل استانی و بین استانی و خارج از کشور نشان می‌دهد.

جدول ۶ - ۱ مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته برحسب استان محل اقامت فعلی و شعاع مهاجرت

استان محل اقامت فعلی	جمعیت	تعداد کل مهاجران	تعداد مهاجران وارد شده بر حسب شعاع مهاجرت					
			درون استانی		بین استانی		خارج از کشور	
			تعداد	درصد از کل مهاجرت	تعداد	درصد از کل مهاجرت	تعداد	درصد از کل مهاجرت
جمع	۷۹۹۲۶۲۷۰	۲۳۰۰۹۸۸	۲۱۱۱۰۶۹	۳۹/۱	۲۰۷۹۰۹۰	۴۸/۳	۱۱۰۸۲۹	۲/۶
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۱۵۲۲۷۸	۱۰۳۹۲۲	۶۷/۲	۲۹۷۲۳	۳۲/۲	۶۳۱	۰/۳
آذربایجان غربی	۳۲۶۵۲۱۹	۱۲۵۷۹۱	۸۹۶۳۵	۷۱/۳	۳۵۳۲۶	۲۸/۱	۸۲۰	۰/۷
اردبیل	۱۲۷۰۲۲۰	۵۶۱۴۱	۳۱۴۶۶	۵۶/۰	۲۴۲۸۸	۲۳/۶	۱۸۷	۰/۳
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۲۹۹۲۸۲	۱۶۲۱۴۸	۵۲/۲	۱۲۸۸۰۲	۲۳/۰	۸۳۳۲	۲/۸
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۲۶۰۴۶۳	۲۶۴۰۲	۱۷/۸	۲۰۷۹۲۲	۷۹/۸	۶۱۱۹	۲/۳
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۲۹۱۸۲	۱۷۲۳۸	۵۹/۱	۱۱۸۵۳	۴۰/۶	۹۳	۰/۳
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۸۷۳۳۱	۳۸۲۷۳	۲۳/۸	۲۴۲۵۳	۵۰/۹	۴۶۰۵	۵/۳
تهران	۱۳۴۶۷۶۳۷	۸۴۲۹۲۵	۲۷۲۶۹۹	۳۲/۳	۵۲۱۰۳۶	۶۱/۷	۵۱۱۹۰	۶/۱
چهارمحال و بختیاری	۹۳۷۷۶۳	۳۷۱۶۱	۲۹۲۹۱	۶۲/۱	۱۷۶۵۲	۳۷/۲	۲۱۶	۰/۵
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۶۲۳۶۵	۳۳۴۵۹	۵۳/۷	۲۸۸۲۸	۴۶/۲	۷۸	۰/۱
خراسان رضوی	۶۲۳۴۵۰۱	۳۱۲۸۵۹	۱۹۳۸۶۸	۶۱/۶	۱۱۳۲۳۱	۳۶/۰	۷۷۶۰	۲/۵
خراسان شمالی	۸۶۳۰۹۲	۳۹۴۹۹	۲۷۷۰۳	۵۶/۰	۲۱۶۹۵	۲۳/۸	۱۰۱	۰/۲
خوزستان	۳۷۱۰۵۰۹	۱۶۱۷۱۵	۱۰۵۳۹۵	۶۵/۲	۵۴۶۸۶	۳۳/۸	۱۶۳۲	۱/۰
زنجان	۱۰۵۷۴۶۱	۵۵۷۹۶	۳۱۴۸۶	۵۶/۲	۲۴۰۱۳	۲۳/۰	۲۹۷	۰/۵
سمنان	۷۰۲۳۶۰	۷۱۴۶۸	۱۷۴۳۱	۲۲/۲	۵۳۶۲۳	۷۵/۱	۳۹۲	۰/۶
سیستان و بلوچستان	۲۷۷۵۰۱۴	۸۲۷۸۳	۵۲۶۵۷	۶۳/۶	۲۹۲۷۳	۳۵/۲	۸۵۳	۱/۰
فارس	۴۸۵۱۲۷۲	۲۵۳۱۷۵	۱۷۲۴۷۸	۶۸/۱	۷۳۵۸۲	۲۹/۱	۷۱۱۳	۲/۸
قزوین	۱۲۷۳۷۶۱	۹۶۳۲۰	۵۹۶۳۰	۶۱/۹	۳۶۰۶۹	۳۷/۲	۶۲۱	۰/۶
قم	۱۲۹۲۲۸۳	۷۷۸۱۳	۶۷۰۶	۸/۶	۶۲۳۲۹	۸۲/۷	۶۷۷۸	۸/۷
کردستان	۱۶۰۳۰۱۱	۱۱۲۷۵۱	۷۴۰۷۰	۶۵/۷	۳۷۸۲۰	۳۳/۵	۸۶۱	۰/۸
کرمان	۳۱۶۴۷۱۸	۹۴۹۴۴	۶۲۶۸۸	۶۸/۱	۲۷۱۵۸	۲۸/۶	۳۰۹۸	۳/۳
کرمانشاه	۱۹۵۲۴۳۴	۹۲۶۸۸	۵۱۳۴۷	۵۲/۲	۴۲۸۷۰	۴۵/۳	۲۷۱	۰/۵
کهگیلویه و بویر احمد	۷۱۳۰۵۲	۵۳۹۰۸	۳۹۶۶۲	۷۳/۶	۱۳۹۶۵	۲۵/۹	۲۷۹	۰/۵
گلستان	۱۸۶۸۸۱۹	۸۹۲۵۲	۵۳۹۶۶	۶۱/۶	۳۳۸۷۲	۳۸/۰	۲۱۲	۰/۵
گیلان	۲۵۳۰۶۹۶	۱۵۷۸۸۲	۸۲۲۰۲	۵۲/۱	۷۴۹۹۲	۳۷/۵	۶۸۸	۰/۳
لرستان	۱۷۶۰۶۳۹	۵۷۹۲۵	۳۰۴۰۹	۵۲/۵	۲۷۴۱۸	۴۷/۳	۹۸	۰/۲
مازندران	۳۲۸۳۵۸۲	۱۲۸۲۶۹	۷۷۴۱۲	۵۲/۲	۷۰۰۶۶	۴۷/۳	۷۹۱	۰/۵
مرکزی	۱۲۲۹۴۷۵	۸۲۶۸۹	۳۶۶۶۲	۲۲/۳	۲۴۶۵۲	۵۲/۰	۱۳۷۱	۱/۷
هرمزگان	۱۷۷۶۴۱۵	۱۱۶۳۳۸	۳۷۷۲۸	۲۱/۰	۶۵۷۲۲	۵۶/۵	۲۸۶۶	۲/۵
همدان	۱۷۳۸۲۳۲	۷۹۷۸۶	۴۰۱۳۴	۵۰/۳	۳۹۳۸۷	۴۹/۲	۲۶۵	۰/۳
یزد	۱۱۳۸۵۳۳	۸۲۲۰۳	۱۹۸۸۲	۲۲/۲	۶۰۵۱۶	۷۳/۶	۱۸۰۳	۲/۲
اظهار نشده استان	۳۶۵۶	۰	۰	۰/۰	۳۶۵۶	۱۰۰/۰	۰	۰/۰
اظهار نشده محل اقامت قبلی	۱۲۴۸۰	۰	۰	۰/۰	۱۲۴۸۰	۱۰۰/۰	۰	۰/۰

• مابعد نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

خالص مهاجرت استان‌های کشور با تأکید بر استان اردبیل

بررسی جدول ۷-۱ از منظر تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده و خالص مهاجرت، نشان می‌دهد که استان تهران و البرز با خالص مهاجرتی ۲۲۱۵۹۴+ و ۱۱۰۶۲۴+ نفر بیشترین مقدار خالص مهاجرتی را داشته و رتبه اول و دوم را به خود اختصاص داده‌اند. در بین سایر استان‌های کشور، استان‌های یزد و اصفهان و قم در رده‌های سوم و چهارم و پنجم از نظر خالص مهاجرت قرار می‌گیرند و که مهاجران وارد شده به این استان‌ها بیشتر از تعداد افرادی است که از این استان‌ها خارج شده‌اند.

از نظر نسبت مهاجرپذیری به مهاجر فرستی نیز استان یزد و سمنان با مقادیر ۲/۶ و ۲/۴ رده‌های اول و دوم را به خود اختصاص داده و نشان می‌دهد که به ازای هر مهاجر خارج شده ۲/۶ و ۲/۴ نفر به این استان‌ها وارد شده‌اند.

در بین استان‌های کشور، استان اردبیل با مقدار ۰/۶ در رده ۲۵ ام از نظر نسبت I/E قرار دارد یعنی به ازای یک نفر مهاجر خارج شده فقط ۰/۶ نفر مهاجر وارد استان شده است. در مقابل، استان خوزستان با خالص مهاجرتی منفی ۷۹۱۷۱- نفر کمترین خالص مهاجرتی را داشته و از این نظر در مرتبه آخر جدول قرار دارد؛ و قبل از آن استان‌های لرستان و کرمانشاه با ارقام ۶۳۹۵۶- و ۳۴۲۱۲- نفر دو رده انتهایی قبل از خوزستان را به خود اختصاص داده‌اند.

محاسبات انجام شده در خصوص موازنه مهاجرتی یا میزان خالص مهاجرت برای استان‌های کشور نشان می‌دهد که استان سمنان با میزان مهاجرتی ۴/۵+ درصد به‌عنوان مهاجرپذیرترین استان در رده اول و استان‌های البرز (۱/۴+ درصد) و استان یزد (۳/۴+ درصد) در رده‌های دوم سوم قرار گرفته‌اند و مهاجرپذیرترین استان‌های کشور از نظر این شاخص می‌باشند.

استان‌های لرستان، چهارمحال بختیاری و ایلام به ترتیب با نرخ خالص مهاجرتی ۳/۶، ۲/۲-، ۱/۹- درصد در سه رده آخر قرار گرفته‌اند که نشان می‌دهد این سه استان مهاجر فرست ترین استان‌های کشور می‌باشند.

استان اردبیل با تعداد مهاجران وارد شده ۲۴۶۷۵ نفر در مقابل ۴۴۶۲۵ نفر مهاجر خارج شده دارای خالص مهاجرت منفی ۱۹۹۹۵۰- می‌باشد میزان خالص مهاجرتی این استان برابر با ۱/۶- درصد می‌باشد که این استان را در رتبه ۲۳ ام در مقایسه با سایر استان‌ها قرار می‌دهد. ولی بررسی ارقام فوق حاکی از این واقعیت است که این ارقام نشان می‌دهد که در مقابل هر مهاجر وارد شده به این استان دو نفر این استان را به مقصد سایر استان‌ها ترک نموده‌اند.

جدول ۷-۱ تعداد مهاجران وارد شده و خارج شده و خالص مهاجرت و همچنین میزان‌های مهاجرتی مربوطه و رتبه استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۷-۱ مهاجران (وارد/ خارج) شده طی ۵ سال گذشته، به تفکیک استان محل اقامت (فعلی/ قبلی)

نام استان	جمعیت	مهاجران وارد شده		مهاجران خارج شده		خالص مهاجرت		نسبت پذیرنده مهاجر فرستی (I/E)	رتبه استان			
		تعداد	نرخ مهاجرت به داخل	تعداد	نرخ مهاجرت به خارج	تعداد	نرخ خالص مهاجرت		مهاجرت به داخل	مهاجرت به خارج	نسبت (I/E)	نرخ مهاجرت
جمع	۷۹۹۲۶۲۷۰	۲۱۸۹۹۱۹	۲/۷	۲۱۸۹۹۱۹	۲/۷	۰	۰/۰	۱/۰	-	-	-	-
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۵۰۳۵۴	۱/۳	۶۷۹۶۸	۱/۷	-۱۷۶۱۴	-۰/۵	۰/۷	۲۷	۲۸	۱۹	۱۷
آذربایجان غربی	۳۲۶۵۲۱۹	۳۶۱۴۶	۱/۱	۴۸۳۰۹	۱/۵	-۱۲۱۶۳	-۰/۴	۰/۷	۲۹	۳۱	۱۸	۱۶
اردبیل	۱۲۷۰۴۲۰	۲۴۶۷۵	۱/۹	۴۴۶۲۵	۳/۵	-۱۹۹۵۰	-۱/۶	۰/۶	۲۱	۱۰	۲۵	۲۳
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۱۳۷۱۳۶	۲/۷	۱۰۳۱۴۰	۲/۰	۳۳۹۹۶	۰/۷	۱/۳	۱۲	۲۵	۸	۸
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۲۱۴۰۶۱	۷/۹	۱۰۳۴۳۷	۳/۸	۱۱۰۶۲۴	۴/۱	۲/۱	۱	۸	۳	۲
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۱۱۹۴۶	۲/۱	۲۳۰۶۶	۴/۰	-۱۱۱۲۰	-۱/۹	۰/۵	۱۹	۶	۲۷	۲۹
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۴۹۰۵۸	۴/۲	۳۰۸۸۵	۲/۷	۱۸۱۷۳	۱/۶	۱/۶	۶	۲۰	۶	۶
تهران	۱۳۲۶۷۶۳۷	۵۷۲۲۲۶	۴/۳	۳۵۰۶۳۲	۲/۶	۲۲۱۵۹۴	۱/۷	۱/۶	۵	۲۱	۵	۵
چهارمحال و بختیاری	۹۴۷۷۶۳	۱۷۸۷۰	۱/۹	۳۸۸۴۴	۴/۱	-۲۰۹۷۴	-۲/۲	۰/۵	۲۲	۴	۲۹	۳۰
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۲۸۹۰۶	۳/۸	۳۱۲۶۰	۴/۱	-۲۳۵۴	-۰/۳	۰/۹	۸	۵	۱۳	۱۵
خراسان رضوی	۶۴۳۴۵۰۱	۱۲۰۹۹۱	۱/۹	۱۰۷۷۸۶	۱/۷	۱۳۲۰۵	۰/۲	۱/۱	۲۳	۲۹	۱۱	۱۱
خراسان شمالی	۸۶۳۰۹۲	۲۱۷۹۶	۲/۵	۳۷۰۱۱	۴/۳	-۱۵۲۱۵	-۱/۸	۰/۶	۱۳	۲	۲۲	۲۷
خوزستان	۴۷۱۰۵۰۹	۵۶۳۲۰	۱/۲	۱۳۵۴۹۱	۲/۹	-۷۹۱۷۱	-۱/۷	۰/۴	۲۸	۱۶	۳۰	۲۵
زنجان	۱۰۵۷۴۶۱	۲۴۳۱۰	۲/۳	۳۰۴۹۳	۲/۹	-۶۱۸۳	-۰/۶	۰/۸	۱۵	۱۵	۱۶	۱۹
سمنان	۷۰۲۳۶۰	۵۴۰۳۷	۷/۷	۲۲۶۲۲	۳/۲	۳۱۴۱۵	۴/۵	۲/۴	۲	۱۲	۲	۱
سیستان و بلوچستان	۲۷۷۵۰۱۴	۳۰۱۲۶	۱/۱	۵۹۶۲۷	۲/۱	-۲۹۵۰۱	-۱/۱	۰/۵	۳۰	۲۳	۲۸	۲۲
فارس	۴۸۵۱۲۷۴	۸۰۶۹۷	۱/۷	۹۲۹۳۴	۱/۹	-۱۲۲۳۷	-۰/۳	۰/۹	۲۵	۲۶	۱۵	۱۳
قزوین	۱۲۷۳۷۶۱	۳۶۶۹۰	۲/۹	۳۴۹۱۸	۲/۷	۱۷۷۲	۰/۱	۱/۱	۱۱	۱۸	۱۲	۱۲
قم	۱۲۹۲۲۸۳	۷۱۱۰۷	۵/۵	۴۱۶۰۸	۳/۲	۲۹۴۹۹	۲/۳	۱/۷	۳	۱۳	۴	۴
کردستان	۱۶۰۳۰۱۱	۳۸۶۸۱	۲/۴	۴۹۶۱۸	۳/۱	-۱۰۹۳۷	-۰/۷	۰/۸	۱۴	۱۴	۱۷	۲۰
کرمان	۳۱۶۴۷۱۸	۳۰۲۵۶	۱/۰	۴۸۲۱۷	۱/۵	-۱۷۹۶۱	-۰/۶	۰/۶	۳۱	۳۰	۲۱	۱۸
کرمانشاه	۱۹۵۲۴۳۴	۴۳۳۴۱	۲/۲	۷۷۵۵۳	۴/۰	-۳۴۲۱۲	-۱/۸	۰/۶	۱۷	۷	۲۳	۲۶
کهگیلویه و بویراحمد	۷۱۳۰۵۲	۱۴۲۴۴	۲/۰	۲۶۱۲۳	۳/۷	-۱۱۸۷۹	-۱/۷	۰/۵	۲۰	۹	۲۶	۲۴
گلستان	۱۸۶۸۸۱۹	۳۴۲۸۶	۱/۸	۵۱۸۴۸	۲/۸	-۱۷۵۶۲	-۰/۹	۰/۷	۲۴	۱۷	۲۰	۲۱
گیلان	۲۵۳۰۶۹۶	۷۵۶۸۰	۳/۰	۶۱۵۵۵	۲/۴	۱۴۱۲۵	۰/۶	۱/۲	۱۰	۲۲	۹	۹
لرستان	۱۷۶۰۶۴۹	۲۷۵۱۶	۱/۶	۹۱۴۷۲	۵/۲	-۶۳۹۵۶	-۳/۶	۰/۳	۲۶	۱	۳۱	۳۱
مازندران	۳۲۸۳۵۸۲	۷۰۸۵۷	۲/۲	۵۹۰۶۳	۱/۸	۱۱۷۹۴	۰/۴	۱/۲	۱۸	۲۷	۱۰	۱۰
مرکزی	۱۴۲۹۴۷۵	۴۶۰۲۵	۳/۲	۵۰۱۲۶	۳/۵	-۴۱۰۱	-۰/۳	۰/۹	۹	۱۱	۱۴	۱۴
هرمزگان	۱۷۷۶۴۱۵	۶۸۶۱۰	۳/۹	۴۷۵۵۲	۲/۷	۲۱۰۵۸	۱/۲	۱/۴	۷	۱۹	۷	۷
همدان	۱۷۳۸۲۳۴	۳۹۶۵۲	۲/۳	۷۱۶۳۶	۴/۱	-۳۱۹۸۴	-۱/۸	۰/۶	۱۶	۳	۲۴	۲۸
یزد	۱۱۳۸۵۳۳	۶۲۳۱۹	۵/۵	۲۳۵۳۵	۲/۱	۳۸۷۸۴	۳/۴	۲/۶	۴	۲۴	۱	۳
اظهار نشده استان		۳۶۵۶		۳۶۵۶		۰						
خارج از کشور		۱۱۰۸۲۹		۱۱۰۸۲۹		۰						
اظهار نشده محل اقامت قبلی		۱۲۴۸۰		۱۲۴۸۰		۰						

© مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

بخش دوم:

تحليل الكوى مهاجرت استان اردبيل

بررسی نوع و شعاع مهاجرت مهاجران وارد شده به استان اردبیل برحسب محل اقامت فعلی

در طی دوره مورد مطالعه تعداد مهاجران وارد شده به استان اردبیل برابر با ۵۶۱۴۱ نفر بوده است که ۳۱۴۶۶ نفر در محدوده داخل استان جابجا شده‌اند یعنی شعاع مهاجرتی آنان داخل استانی بوده است. این مهاجران سهم قابل توجه ۵۶ درصدی از کل مهاجران را در بر گرفته و گویای این واقعیت است که الگوی غالب مهاجرتی استان، مهاجرت درون استانی بوده است.

همچنین نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که تعداد مهاجران وارد شده به استان اردبیل، از سایر استان‌ها برابر با ۲۴۳۸۴ نفر بوده است که سهمی ۴۳ درصدی از کل مهاجران وارد شده به استان اردبیل را به خود اختصاص داده است.

تعداد مهاجران وارد شده به استان از خارج از کشور نیز تعداد ۱۸۷ نفر بوده و همچنین تعداد ۹۴ نفر نیز محل اقامت قبلی خود را اظهار نکرده‌اند که ۱ درصد باقیمانده را به خود اختصاص داده‌اند.

از تعداد ۵۶۱۴۱ نفر مهاجر وارد شده تعداد ۴۶۸۶۵ نفر (۸۳ درصد) در مناطق شهری استان و فقط ۹۲۷۶ نفر (۱۷ درصد) در مناطق روستایی ساکن شده‌اند؛ و نشان می‌دهد که جاذبه مهاجرتی شهری استان بیشتر از روستایی بوده است به بیان دیگر مهاجران وارد شده غالباً مناطق شهری استان را برای سکونت انتخاب نموده‌اند.

از تعداد ۳۱۴۶۶ نفر مهاجر جابجا شده در محدوده استان تعداد ۲۶۴۲۷ نفر (۸۴ درصد) در مناطق شهری و تعداد ۵۰۳۹ نفر (۱۶ درصد) در مناطق روستایی استان ساکن شده‌اند.

از تعداد ۲۴۳۸۴ نفر مهاجر وارد شده از استان‌های دیگر تعداد ۲۰۲۳۹ نفر (۸۳ درصد) در مناطق شهری و ۱۷ درصد باقیمانده نیز مناطق روستایی استان را برای سکونت خود انتخاب نموده‌اند.

جدول ۱-۲ تعداد مهاجران وارد شده به استان اردبیل را برحسب شعاع مهاجرت و به تفکیک مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد:

جدول ۱-۲ مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته برحسب محل اقامت قبلی (بر اساس آخرین جابجایی انجام شده) و گروه‌های سنی - استان اردبیل

محل اقامت فعلی	جمع	استان محل سرشماری						استان‌های دیگر						
		شهرستان محل سرشماری		سایر شهرستان‌های استان		اظهار نشده شهرستان		شهرستان		اظهار نشده شهرستان		اظهار نشده استان و شهرستان		
		شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	
شهری و روستایی	۵۶۱۴۱	۲۳۵۴	۹۰۱۷	۱۵۶۴۱	۴۴۵۰	۱	۳	۱۰۸۴	۱۹	۰	۲	۸	۱۸۷	۹۴
شهری	۴۶۸۶۵	۹۷۱	۷۲۶۱	۱۴۱۲۰	۴۰۷۱	۱	۳	۷۶۹	۱۸	۰	۱	۴	۱۵۵	۳۹
روستایی	۹۲۷۶	۱۳۸۳	۱۷۵۶	۱۵۲۱	۳۷۹	۰	۰	۳۱۵	۱	۰	۱	۴	۳۲	۵۵

* مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

الگوی مهاجرت مهاجران داخل استانی

نتایج نشان می‌دهد که از تعداد ۳۱۴۶۶ مهاجر داخل استانی تعداد ۱۷۹۹۶ نفر (۵۷ درصد) را مهاجرانی تشکیل می‌دهند که مبدأ مهاجرت آنان شهر بوده و ۱۳۴۷۰ نفر (۴۳ درصد) باقیمانده دارای مبدأ مهاجرت روستایی بوده‌اند و این نکته قابل تأملی است که، اکثر مهاجرت‌های به وقوع پیوسته داخل استانی، از مبدأ شهر بوده است.

به بیان دیگر «الگوی مهاجرت مرحله‌ای» در استان مشاهده می‌شود. الگوی مهاجرت مرحله‌ای یعنی اینکه مهاجرت‌ها مرحله‌به‌مرحله: از روستا به شهرهای کوچک و سپس از شهرهای کوچک به مراکز شهرستان و سپس مرکز استان صورت گرفته‌اند. باید توجه داشت که در حال حاضر در استان الگوی مهاجرتی «روستا - شهر» به عنوان الگوی مسلط مهاجرت، جای خود را به الگوی مهاجرت «شهر - شهر» داده است.

نوع مهاجرت

از تعداد کل مهاجران داخل استانی، تعداد ۲۶۴۲۷ نفر (۸۴ درصد) را مهاجرانی تشکیل می‌دهند که نقاط شهری استان را برای سکونت انتخاب نموده‌اند و تعداد ۵۰۳۹ نفر (۱۶ درصد) نیز به قصد سکونت در نقاط روستایی استان محل زندگی خود را ترک کرده‌اند.

همچنین نتایج نشان می‌دهد که از تعداد ۳۱۴۶۶ نفر مهاجران داخل استانی:

- تعداد ۱۵۰۹۲ نفر (۴۸ درصد) مهاجرت شهر به شهر
- تعداد ۲۹۰۴ نفر (۹ درصد) مهاجرت شهر به روستا
- تعداد ۱۱۳۳۵ نفر (۳۶ درصد) مهاجرت روستا به شهر
- تعداد ۲۱۳۵ نفر (۷ درصد) مهاجرت روستا به روستا تشکیل می‌دهند.

شعاع مهاجرت

بر اساس نتایج به دست آمده از ۳۱۴۶۶ نفر مهاجر داخل استانی تعداد ۱۱۳۷۱ نفر (۳۶ درصد) در محدوده شهرستان خود جابجا شده و ۲۰۰۹۱ نفر (۶۴ درصد) نیز در محدوده شهرستان‌های داخل استان محل زندگی خود را تغییر داده‌اند که این امر نشان می‌دهد که در مهاجرت داخل استان مهاجرت بین شهرستان‌ها حالت غالب بوده است.

همچنین بر اساس این نتایج از تعداد ۱۱۳۷۱ نفر مهاجری که در محدوده شهرستان خود جابجا شده‌اند تعداد ۸۲۳۲ نفر (۷۲ درصد) مناطق شهری شهرستان را برای مقصد انتخاب نموده و تعداد ۳۱۳۹ نفر (۲۸ درصد) باقیمانده نیز نقاط روستایی شهرستان را برای مقصد مهاجرت خود انتخاب کرده‌اند که این امر نیز غالب بودن مهاجرت به شهرها را نسبت به مهاجرت به روستاها نشان می‌دهد.

این درصدها برای مهاجران بین شهرستانی (داخل استان) به ترتیب برابر ۹۱ و ۹ درصد بوده است که مشاهده می‌شود گرایش مهاجرت به شهرها نیز با شدت بیشتر وجود دارد.

همچنین اطلاعات جدول ۲-۲، نشان می‌دهد که از تعداد ۳۱۴۶۶ نفر مهاجر داخل استان:

- تعداد ۸۲۳۲ نفر (۲۶ درصد) داخل شهرستانی و شهر به شهر
 - تعداد ۳۱۳۹ نفر (۱۰ درصد) داخل شهرستان و شهر به روستا
 - تعداد ۱۸۱۹۱ نفر (۵۸ درصد) بین شهرستانی و به مقصد شهر
 - تعداد ۱۹۰۰ نفر (۶ درصد) بین شهرستانی و به مقصد نقاط روستایی استان بوده است.
- جدول ۲-۲ تعداد مهاجران وارد شده استان محل سرشماری (داخل استانی) را برحسب نوع مهاجرت (شهری / روستایی) و شعاع مهاجرت (داخل شهرستان و بین شهرستانی) نشان می‌دهد.

جدول ۲-۲ مهاجران وارد شده داخل استانی بر حسب نوع و شعاع مهاجرت (استان اردبیل)

مهاجرت بین شهرستانی	مهاجرت داخل شهرستانی	شعاع مهاجرت				مهاجرت روستا به روستا (شهر/روستا)	مهاجرت شهر به شهر (شهر/روستا)	محل اقامت قبلی				جمع	محل اقامت فعلی
		بین شهرستانی		داخل شهرستان				روستایی		شهر			
		درصد	تعداد	درصد	تعداد			درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۰۰	۱۰۰	۶۴	۲۰۰۹۱	۳۶	۱۱۳۷۱	۱۰۰	۱۰۰	۴۳	۱۳۴۷۰	۵۷	۱۷۹۹۶	۳۱۴۶۶	شهری روستایی
۹۱	۷۲	۵۸	۱۸۱۹۱	۲۶	۸۲۳۲	۸۴	۸۴	۳۶	۱۱۳۳۵	۴۸	۱۵۰۹۲	۲۶۴۲۷	شهری
۹	۲۸	۶	۱۹۰۰	۱۰	۳۱۳۹	۱۶	۱۶	۷	۲۱۳۵	۹	۲۹۰۴	۵۰۳۹	روستایی

* مآخذ تاج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

ساختار سنی مهاجران وارد شده

بررسی ساختار سنی مهاجران وارد شده نشان می‌دهد که از تعداد ۵۶۱۴۱ نفر مهاجر وارد شده تعداد ۴۵۲۳۵ نفر، در بازه سنی ۱۵-۶۴ ساله (جمعیت واقع در سن کار) می‌باشند که ۸۰ درصد مهاجران وارد شده را شامل می‌شود مهاجرانی که به مقصد مهاجرت به نقاط شهری استان محل زندگی خود را تغییر داده‌اند برابر ۴۶۸۶۵ نفر (۸۳ درصد از کل مهاجران) بوده است که از این تعداد ۳۷۵۰۴ نفر (۸۰ درصد) در بازه سنی ۱۵-۶۴ قرار داشته‌اند.

و همچنین مهاجران وارد شده به نقاط روستایی استان نیز ۹۷۳۶ نفر (۱۷ درصد از کل مهاجران) بوده است که از این تعداد ۷۷۳۱ نفر (۸۳ درصد) در بازه سنی ۱۵-۶۴ سال قرار داشته‌اند.

ارقام فوق حاکی از واقعیت است که الگوی مهاجرت استان بیشتر الگوی مهاجرت به شهر بوده و غالب مهاجران واقع در سن کار می‌باشند.

جدول ۲-۳ تعداد مهاجران وارد شده به استان را برحسب شعاع مهاجرت (بین استانی- داخل شهرستانی و بین شهرستانی) و همچنین نوع مهاجرت به تفکیک گروه‌های سنی نشان می‌دهد.

جدول ۳-۲ مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته بر حسب محل اقامت قبلی (بر اساس آخرین جابجایی انجام شده) و گروههای سنی - استان اردبیل

محل اقامت	محل اقامت فعلی	گروههای سنی و محل اقامت فعلی	جمع	استان محل سرشماری											
				شهرستان محل سرشماری		سایر شهرستانهای استان		شهرستان		استان های دیگر					
				شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی	شهر	آبادی				
شهری و روستایی	شهری و روستایی	شهری و روستایی	۵۶۱۴۱	۲۳۵۴	۹۰۱۷	۱۵۶۴۱	۴۴۵۰	۱	۳	۱۰۸۴	۱۹	۲	۸	۱۸۷	۹۴
۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۲۵۰۵	۱۲۱	۳۶۳	۷۵۲	۲۱۷	۰	۰	۳۱	۰	۰	۱	۷	۲
۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۳۷۸۴	۱۸۹	۶۱۸	۱۱۱۳	۳۴۰	۰	۰	۴۱	۳	۰	۰	۶	۱۲
۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۳۶۷۸	۱۵۸	۱۱۸۷	۸۵۴	۳۲۷	۰	۰	۱۰۹۸	۰	۰	۱	۹	۱۶
۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۶۲۱۶	۲۴۰	۱۵۳۶	۱۶۲۰	۴۷۸	۱	۲	۲۱۴۹	۱۶۷	۰	۰	۹	۱۰
۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۱۱۵۸۴	۴۰۳	۹۵۵	۳۳۹۱	۶۵۴	۰	۰	۵۷۱۷	۴۲۹	۶	۱	۱۹	۸
۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۸۷۳۸	۳۷۹	۱۲۷۳	۲۳۸۵	۶۸۵	۰	۰	۳۸۲۵	۱۵۵	۱	۰	۲۶	۹
۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۶۶۵۷	۳۰۳	۱۰۵۲	۱۸۰۳	۵۶۸	۱	۰	۲۷۹۶	۸۴	۵	۰	۴۱	۴
۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۴۶۷۸	۲۰۸	۷۴۶	۱۳۳۵	۴۱۰	۰	۰	۱۸۹۶	۵۷	۰	۱	۲۲	۳
۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۲۹۴۹	۱۳۱	۴۶۰	۸۸۵	۲۶۱	۰	۰	۱۱۴۹	۲۶	۱	۰	۱۲	۳
۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۱۹۶۴	۷۸	۳۰۷	۵۸۶	۱۶۳	۰	۰	۷۹۵	۱۷	۰	۰	۱۵	۴
۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۱۱۹۲	۴۱	۱۳۸	۳۹۹	۹۷	۰	۰	۴۸۵	۱۱	۰	۰	۸	۹
۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۷۷۳	۳۶	۱۲۱	۲۱۳	۵۲	۰	۰	۳۲۹	۱۱	۰	۰	۴	۷
۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۵۰۴	۱۹	۶۵	۱۲۴	۵۳	۰	۰	۲۳۰	۷	۰	۰	۳	۳
۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۳۰۰	۱۰	۶۰	۵۵	۳۷	۰	۰	۱۳۳	۲	۱	۰	۲	۰
۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۲۵۴	۱۹	۴۶	۴۵	۳۵	۰	۰	۱۰۳	۳	۰	۰	۲	۱
۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۳۸۵	۱۹	۹۰	۸۱	۷۳	۰	۰	۱۰۵	۱۲	۰	۰	۲	۳
شهری	شهری	شهری	۴۶۸۶۵	۹۷۱	۷۲۶۱	۱۴۱۲۰	۴۰۷۱	۱	۳	۱۹۴۵۲	۷۶۹	۱۸	۰	۱۵۵	۳۹
۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۲۱۵۹	۵۰	۳۱۹	۶۸۸	۱۹۹	۰	۰	۸۷۲	۲۱	۲	۰	۶	۲
۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۳۳۵۳	۸۷	۵۴۶	۱۰۳۹	۳۱۶	۰	۰	۱۳۱۳	۳۸	۳	۰	۵	۶
۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۳۰۹۸	۸۹	۸۹۳	۸۰۳	۳۰۱	۰	۰	۹۷۳	۲۱	۰	۰	۹	۹
۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۵۰۰۳	۹۵	۱۱۹۲	۱۴۶۹	۴۲۹	۱	۲	۱۶۸۸	۱۱۴	۰	۰	۸	۲
۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۹۲۱۸	۱۲۰	۷۰۷	۲۹۷۶	۵۹۱	۰	۰	۴۴۹۸	۳۰۲	۶	۰	۱۳	۵
۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۷۲۱۶	۱۴۷	۱۰۰۷	۲۰۹۵	۶۱۸	۰	۰	۳۲۲۸	۱۰۲	۰	۰	۱۸	۱
۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۵۷۵۹	۱۲۳	۸۹۲	۱۶۲۹	۵۳۸	۱	۰	۲۴۶۷	۶۶	۵	۰	۳۷	۱
۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۴۰۸۴	۱۱۳	۶۲۹	۱۲۳۷	۳۷۶	۰	۰	۱۶۶۷	۴۱	۰	۱	۱۹	۱
۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۲۵۵۵	۵۸	۳۸۴	۸۲۴	۲۴۵	۰	۰	۱۰۰۷	۲۲	۱	۰	۱۱	۳
۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۱۶۷۶	۳۲	۲۵۵	۵۴۸	۱۴۷	۰	۰	۶۷۰	۱۰	۰	۰	۱۳	۱
۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۹۹۶	۱۳	۱۱۵	۳۶۶	۹۱	۰	۰	۳۹۱	۱۰	۰	۰	۳	۶
۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۵۹۹	۱۷	۹۴	۱۸۸	۴۶	۰	۰	۲۴۲	۸	۰	۰	۴	۰
۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۳۹۸	۹	۵۰	۱۰۹	۴۵	۰	۰	۱۷۶	۴	۰	۰	۳	۲
۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۲۴۳	۳	۵۴	۴۶	۳۵	۰	۰	۱۰۱	۱	۱	۰	۲	۰
۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۲۰۴	۷	۴۱	۳۹	۳۲	۰	۰	۸۰	۳	۰	۰	۲	۰
۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۳۰۴	۸	۸۳	۶۴	۶۲	۰	۰	۷۹	۶	۰	۰	۲	۰
روستایی	روستایی	روستایی	۹۲۷۶	۱۳۸۳	۱۷۵۶	۱۵۲۱	۳۷۹	۰	۰	۳۸۲۹	۳۱۵	۱	۱	۳۲	۵۵
۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۰-۲ ساله	۳۴۶	۷۱	۴۴	۶۴	۱۸	۰	۰	۱۳۷	۱۰	۰	۰	۱	۰
۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۳-۹ ساله	۴۳۱	۱۰۲	۷۲	۷۴	۲۴	۰	۰	۱۴۹	۳	۰	۰	۱	۶
۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۱۰-۱۴ ساله	۵۸۰	۶۹	۲۹۴	۵۱	۲۶	۰	۰	۱۲۵	۷	۰	۰	۰	۷
۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۱۵-۱۹ ساله	۱۲۱۳	۱۴۵	۳۴۴	۱۵۱	۴۹	۰	۰	۴۶۱	۵۳	۰	۰	۱	۸
۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۰-۲۴ ساله	۲۳۶۶	۲۸۳	۲۴۸	۴۱۵	۶۳	۰	۰	۱۲۱۹	۱۲۷	۰	۰	۶	۳
۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۲۵-۲۹ ساله	۱۵۲۲	۲۳۲	۲۶۶	۲۹۰	۶۷	۰	۰	۵۹۷	۵۳	۱	۰	۸	۸
۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۳۰-۳۴ ساله	۸۹۸	۱۸۰	۱۶۰	۱۷۴	۳۰	۰	۰	۳۲۹	۱۸	۰	۰	۴	۳
۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۳۵-۳۹ ساله	۵۹۴	۹۵	۱۱۷	۹۸	۳۴	۰	۰	۲۲۹	۱۶	۰	۰	۳	۲
۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۴۰-۴۴ ساله	۳۷۴	۷۳	۷۶	۶۱	۱۶	۰	۰	۱۴۲	۴	۰	۰	۱	۱
۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۴۵-۴۹ ساله	۲۸۸	۴۶	۵۲	۳۸	۱۶	۰	۰	۱۲۵	۷	۰	۰	۲	۲
۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۵۰-۵۴ ساله	۱۹۶	۲۸	۲۳	۳۳	۶	۰	۰	۹۴	۴	۰	۰	۵	۳
۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۵۵-۵۹ ساله	۱۷۴	۱۹	۲۷	۲۵	۶	۰	۰	۸۷	۳	۰	۰	۰	۷
۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۶۰-۶۴ ساله	۱۰۶	۱۰	۱۵	۱۵	۸	۰	۰	۵۴	۳	۰	۰	۱	۱
۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۶۵-۶۹ ساله	۵۷	۷	۶	۹	۲	۰	۰	۳۲	۱	۰	۰	۰	۰
۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۷۰-۷۴ ساله	۵۰	۱۲	۵	۶	۳	۰	۰	۲۳	۰	۰	۰	۱	۱
۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۷۵ ساله و بیشتر	۸۱	۱۱	۷	۱۷	۱۱	۰	۰	۲۶	۶	۰	۰	۰	۳

منبع: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

بررسی نسبت مهاجرین وارد شده به شهرستان‌های استان بهکل مهاجرین شهرستان‌ها

مقایسه بین میزان مهاجرین وارد شده از سایر استان‌ها به شهرستان‌های استان و میزان مهاجران وارد شده از درون استان به شهرستان‌های استان، نشان‌دهنده آن است که بخش اعظم مهاجرانی که به شهرستان‌های استان اردبیل وارد می‌شوند، از درون استان بوده و از سایر استان‌های کشور به جز استان تهران، مهاجرین اندکی به درون استان وارد می‌شود، به‌طورکلی می‌توان

نتیجه گرفت که الگوی کنونی مهاجرت در استان اردبیل، الگویی درون استانی است.

بر اساس نتایج، شهرستان اردبیل به‌تنهایی ۵۵ درصد از کل مهاجران وارد شده را جذب نموده و شهرستان پارس‌آباد با ۱۴ درصد در رتبه دوم قرار رفته است بقیه شهرستان‌های استان از نظر درصد جذب مهاجران وضعیت مشابهی داشته و سهم چندانی ندارند.

همچنین شهرستان اردبیل با جذب ۱۴۶۲۴ نفر (۶۰ درصد) از ۲۴۶۷۵ نفر مهاجر وارد شده برون‌استانی، رتبه اول را در بین شهرستان‌های استان دارد؛ و پس‌از آن شهرستان پارس‌آباد با ۱۲ درصد در رتبه دوم قرار دارد؛ و نیز از ۳۱۴۶۶ نفر مهاجر درون استانی شهرستان اردبیل با جذب ۵۲ درصد در رده اول و پس‌از آن بازهم شهرستان پارس‌آباد با ۱۴ درصد در رده دوم قرار گرفته است.

موارد فوق نشان می‌دهد که مرکز استان به‌عنوان قطب اصلی جذب مهاجران درون و برون‌استانی ایفای نقش می‌کند و البته شهرستان پارس‌آباد نیز با اختلاف زیاد به‌عنوان قطب دوم جذب مهاجران مطرح می‌شود.

بر اساس محاسبات میزان خام مهاجرت (مهاجران وارد شده) استان اردبیل برابر ۴/۴ درصد می‌باشد؛ و در بین شهرستان‌های استان شهرستان نیر بیشترین جذب مهاجران را به نسبت جمعیت خود (۵/۷ درصد) داشته و پس‌از آن شهرستان اردبیل با رقم ۵/۱ در رتبه دوم قرار دارد. کمترین نرخ مهاجرپذیری به ترتیب مربوط به شهرستان‌های مشگین‌شهر و سرعین به ترتیب با ۲/۸ و ۱/۷ درصد می‌باشد. البته ملاک اصلی مهاجرپذیری/فرستی هر منطقه خالص مهاجرت می‌باشد با توجه به اینکه تعداد مهاجران خارج شده شهرستان‌ها تا زمان تهیه گزارش در دسترس نبوده است بنابراین امکان محاسبه و مقایسه این شاخص مقدور نبوده است

جداول ۲-۴ و ۲-۵ تعداد مهاجران وارد شده به شهرستان‌ها برحسب درون / برون‌استانی و به تفکیک استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۲-۴ مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته برحسب استان محل اقامت قبلی و به تفکیک شهرستان محل اقامت فعلی

محل اقامت فعلی											استان محل اقامت قبلی
سرعین	نیر	نمین	کوثر	پارس آباد	گرمی	مشگین شهر	خلخال	بيله سوار	اردبیل	جمع	
۱۵۲	۵۱۱	۷۷۱	۲۱۷	۳۰۳۴	۱۳۹۱	۱۶۹۸	۱۹۳۸	۳۳۹	۱۴۶۲۴	۲۴۶۷۵	جمع
۲۷	۴۳	۴۸	۱۹	۷۹۱	۱۹۳	۳۲۳	۱۵۶	۸۱	۲۱۱۲	۳۷۹۳	آذربایجان شرقی
۵	۲۳	۲۸	۲	۴۴۷	۱۰۱	۸۴	۱۰۶	۲۷	۱۲۲۸	۲۰۵۱	آذربایجان غربی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	اردبیل
۵	۲	۱۰	۹	۱۶	۱۵	۱۴	۲۴	۲	۱۸۰	۲۷۷	اصفهان
۵	۲۰	۴۷	۱۴	۵۶	۱۴۴	۱۰۴	۱۵۶	۲۷	۷۳۲	۱۳۰۵	البرز
				۱	۲	۲	۴		۴۰	۴۹	ایلام
	۲			۱۳	۷	۸	۴		۸۳	۱۱۷	بوشهر
۸۰	۳۶۴	۳۴۷	۱۱۴	۷۸۰	۳۸۵	۶۴۱	۵۷۶	۱۲۱	۵۸۳۹	۹۲۴۷	تهران
					۱	۱			۱۹	۲۱	چهارمحال و بختیاری
		۱		۱	۳	۲	۱		۱۲	۲۰	خراسان جنوبی
۲	۲	۶	۲	۱۵	۴	۲۶	۱۷		۲۱۵	۲۸۹	خراسان رضوی
				۱		۲	۴		۱۵	۲۲	خراسان شمالی
	۳	۵		۲۰	۱۷	۱۵	۱۳	۶	۱۶۶	۲۴۵	خوزستان
	۵	۶	۸	۱۲۳	۲۱	۲۸	۳۴	۲	۱۹۹	۴۲۶	زنجان
				۱۱	۱۰	۱	۱۶		۴۹	۸۷	سمنان
۱		۵	۱	۱۶	۶	۷	۴	۲	۸۴	۱۲۶	سیستان و بلوچستان
		۱۶	۱	۱۳	۴	۱	۱۷	۲	۱۲۸	۱۸۲	فارس
۹	۳	۴		۱۸	۱۵	۱۰	۳۰	۱	۱۰۴	۱۹۴	قزوین
		۱		۱۹	۲۸	۲۵	۱۰	۱۹	۱۶۰	۲۶۲	قم
۱	۲	۱۱		۷۳	۲۶	۶	۱۹		۲۲۱	۳۵۹	کردستان
	۲	۳		۹	۹	۶	۲۵		۸۱	۱۳۵	کرمان
	۱	۲۲	۴	۹۴	۲۱	۱۲	۳۰	۲	۱۳۰	۳۱۶	کرمانشاه
			۱				۶	۱	۲۹	۳۷	کهگیلویه و بویراحمد
	۱	۱		۷	۶	۱۰	۵	۱	۹۲	۱۲۳	گلستان
۱۴	۱۳	۱۴۳	۲۴	۱۵۵	۲۰۳	۲۴۰	۵۴۰	۲۵	۱۷۳۵	۳۰۹۲	گیلان
	۱		۷	۱۳۸	۱	۲	۱۲		۵۳	۲۱۴	لرستان
۱	۹	۳۵	۷	۷۴	۹۲	۶۸	۳۶	۴	۴۹۹	۸۲۵	مازندران
			۲	۱۹	۱۵	۱۲	۵		۳۸	۹۱	مرکزی
	۱	۴		۱۰	۳	۲۱	۲۶	۲	۸۲	۱۴۹	هرمزگان
		۶	۱	۹۱	۲۷	۳	۹	۲	۹۴	۲۳۳	همدان
۱		۳		۴	۹	۴	۲۷		۴۹	۹۷	یزد
			۱	۲	۱		۲		۴	۱۰	اظهار نشده استان
	۱۲	۱۱		۱۳	۶	۱۱	۱۱	۵	۱۱۸	۱۸۷	خارج از کشور
۱	۲	۸		۴	۱۶	۹	۱۳	۷	۳۴	۹۴	اظهار نشده محل اقامت قبلی

* مابعد نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

جدول ۵-۲ مهاجران وارد شده طی ۵ سال گذشته بر حسب درون/برون استانی به تفکیک شهرستان محل اقامت فعلی

رتبه *	میزان خام مهاجرپذیری (درصد)	سهم شهرستان از مهاجران وارد شده (درصد)	تعداد مهاجران وارد شده			جمعیت	شهرستان استان محل اقامت فعلی
			برون استانی	درون استانی	جمع		
-	۴/۴	۱۰۰	۲۴۶۷۵	۳۱۴۶۶	۵۶۱۴۱	۱۲۷۰۴۲۰	جمع
۲	۵/۱	۵۵	۱۴۶۲۴	۱۶۲۹۱	۳۰۹۱۵	۶۰۵۹۹۲	اردبیل
۷	۳/۷	۳	۳۳۹	۱۵۳۹	۱۸۷۸	۵۱۴۰۴	بيله سوار
۴	۴/۳	۱۴	۳۰۳۴	۴۵۶۲	۷۵۹۶	۱۷۷۶۰۱	پارس آباد
۳	۴/۸	۷	۱۹۳۸	۲۲۳۶	۴۱۷۴	۸۶۷۳۱	خلخال
۱۰	۱/۷	۱	۱۵۲	۱۶۴	۳۱۶	۱۸۲۰۰	سرعین
۶	۴/۰	۲	۲۱۷	۶۷۳	۸۹۰	۲۲۱۲۷	کوثر
۹	۲/۸	۸	۱۶۹۸	۲۵۶۴	۴۲۶۲	۱۴۹۹۴۱	مشگین شهر
۵	۴/۱	۶	۱۳۹۱	۱۷۹۰	۳۱۸۱	۷۶۹۰۱	مغان
۸	۲/۹	۳	۷۷۱	۹۵۹	۱۷۳۰	۶۰۶۵۹	نمین
۱	۵/۷	۲	۵۱۱	۶۸۸	۱۱۹۹	۲۰۸۶۴	نیر

* مآخذ نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

نتایج مهم به دست آمده در خصوص تحلیل شبکه مهاجرت‌های بین استانی در سطح کشور مبین این واقعیت است که برخی استان‌ها از نظر مهاجرپذیری این قابلیت را داشته‌اند که قطب‌های منطقه‌ای را در نواحی مختلف کشور از نظر مهاجرپذیری و در جهت جذب جمعیت شکل دهند که به برخی از این کانون‌ها در متن گزارش اشاره شد، اما خود همین کانون‌های اصلی نیز در مراتب بعدی به عنوان کانون‌های مهاجر فرست ایفای نقش نموده‌اند.

به عنوان مثال مقصد عمده مهاجرت‌ها استان تهران و پس از آن استان البرز بوده است و استان تهران نقش مهاجرپذیری در مقیاس ملی بر عهده دارد که در نتیجه‌ی آن، موازنه‌ی مهاجرتی این استان در مقایسه با اغلب استان‌های کشور به طرز معنی‌داری مثبت است به طوری که حتی کانون‌های ناحیه‌ای جذب جمعیت مهاجر نیز، مهاجرین زیادی را به سمت استان تهران روانه کرده‌اند. شکل‌گیری این کانون‌های ناحیه‌ای در جذب مهاجران، می‌تواند تأییدی بر شدت مهاجرپذیری این استان باشد.

همچنین این وضعیت نشان می‌دهد که مهاجرت‌های مرحله‌ای در سطح کشور متأثر از وجود قطب‌های ناحیه‌ای مهاجر فرست به سمت مرکز کشور می‌باشد. از طرفی سرریز جمعیتی استان تهران نیز می‌تواند به نوعی عکس جریان مهاجرت باشد.

مهاجرت‌های بین استانی در واقع منعکس‌کننده شرایط حاکم بر استان‌ها می‌باشند، زیرا استان‌هایی که نقش کارکردی فرا استانی دارند همواره از سال‌های گذشته به عنوان قطب‌های رشد مورد توجه بوده‌اند لذا همواره توانسته‌اند با جذب و انباشت سرمایه و رونق فعالیت، امکان جذب جمعیت بیشتر را نیز فراهم آورند و این امر با توسعه فعالیت‌های بخش صنعت و خدمات در کانون‌های ناحیه‌ای قابل توجه است. مهم‌ترین مسئله امروز، مهاجرت روستا به شهر نیست؛ بلکه الگوی سلسله مراتبی مهاجرت است که از مکان‌های کوچک به سمت مکان‌های بزرگ‌تر جریان دارد؛ و در آینده مکان‌های کوچک بدون داشتن توان و مزیت نسبی به تدریج تخلیه شده و در مکان‌های دارای توان مناسب‌تر متمرکز می‌شوند.

بررسی استانی وضعیت مهاجرفرستی و مهاجرپذیری استان نشان می‌دهد که استان اردبیل با ۲ درصد از کل حرکت‌های مهاجرتی کشور در زمینه مهاجرفرستی، در جایگاه بیستم قرار دارد. البته باید توجه داشت از کل مهاجرت‌های صورت گرفته در استان، ۵۶ درصد را مهاجرانی تشکیل می‌دهند که در محدوده داخل استان جابجا شده‌اند و تنها ۴۴ درصد از مهاجرت‌هایی که به استان اردبیل صورت گرفته، از سایر استان‌های کشور می‌باشد که نشان‌دهنده آن است که قسمت اعظم مهاجرانی که به شهرستان‌های اردبیل وارد می‌شوند، از درون استان بوده است به بیان دیگر الگوی اصلی مهاجرت در استان اردبیل، الگوی درون استانی است.

استان‌های مهاجر فرست به اردبیل عبارت‌اند از استان‌های تهران، آذربایجان شرقی، گیلان و آذربایجان غربی با سهم‌های ۳۷،۴/۵، ۱۵/۱۲/۵ و ۸/۳ درصد که مجموعاً ۷۴ درصد از مهاجران وارد شده به استان تشکیل می‌دهند. در حالی که ۵۹ درصد از این مهاجران برون‌استانی در مرکز استان ساکن شده‌اند و سایر شهرستان‌ها با اختلاف زیاد تفاوت چندانی از نظر جذب مهاجران با یکدیگر نداشته‌اند همچنین نتایج نشان می‌دهد که در بین استان‌های هم‌جوار استان گیلان مهم‌ترین قطب تبادل مهاجر با استان بوده است.

پیشنهادها

- ۱- نظر به اینکه الگوی مهاجرتی «روستا-شهر» با الگوی مهاجرت «شهر-شهر» جایگزین شده است لذا نظام برنامه‌ریزی نیازمند تغییر نگرش اساسی در جهت تأمین ساختارهای زیربنایی و افزایش مزیت نسبی شهرهای کوچک می‌باشد تا از تخلیه تدریجی شهرهای کوچک و به تبع آن مهاجرت مرحله‌ای جلوگیری شود.
- ۲- ساماندهی مهاجران در مرکز استان به منظور جلوگیری از گسترش حاشیه‌نشینی و به تبع آن کاهش رفتارهای نامتعارف.
- ۳- ایجاد واحدی مطالعاتی و برنامه‌ریزی به منظور شناخت شرایط سنی، جنسی و حرکت‌های مهاجران در دوره‌های زمانی مختلف، به منظور کاهش مهاجرت‌ها از طریق برنامه‌ریزی بلندمدت.
- ۴- توجه و تقویت امکانات و قابلیت‌های مکانی و جغرافیایی سایر استان‌های کشور و شهرستان‌های استان اردبیل به منظور از بین بردن و یا کاهش عوامل دافعه در مبدأ.
- ۵- با توجه به اینکه شهرستان‌های مهاجر فرست درون استان شهرهای کوچک و متوسط می‌باشند، از این رو بهتر است در این نوع شهرها، بر بخش‌های اول اقتصادی (بخش کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و ...) تأکید و برنامه‌ریزی شود تا امکان قطع زنجیره مهاجرت مرحله‌ای فراهم شود.
- ۶- استفاده از پتانسیل شهرهای مرزی استان به منظور تغییر جریان مهاجرتی استان و هدایت مهاجران وارد شده به استان به سوی این شهرها تا از این طریق ضمن ایجاد تعادل در پهنه استان، از ورود مهاجران به مرکز استان کاسته شود. به عنوان مثال، ایجاد بازارچه‌های مرزی در نقاط مناسب مرزی که این امر ضمن آن‌که باعث توجه مهاجرین داخلی به سمت این شهرها می‌شود، در گذر زمان باعث ایجاد تعادل در ساختار سرزمینی و استان می‌شود، هم‌چنین این امر در افزایش امنیت مناطق مرزی مؤثر خواهد بود.

منابع و مأخذ

- حسین محمودیان و علی قاسمی اردهانی (۱۳۹۴)، بررسی وضعیت مهاجرت و شهرنشینی در ایران. دانشگاه تهران
- محمد شیری و همکاران، بررسی ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی استان‌های مهاجرپذیر و مهاجر فرست (۱۳۹۴). مرکز آمار ایران
- حاج حسینی، حسین (۱۳۸۵) «سیری در نظریه‌های مهاجرت». فصلنامه راهبرد، سال یازدهم، ش ۴
- زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۸۰) مهاجرت، تهران سمت.